

lense Mienne Media

een onderzoek naar
mediagebruik door
kleine kinderen

2015

mediawijzer.net

Colofon

Iene Miene Media 2015

Het onderzoek *Iene Miene Media 2015* is uitgevoerd door Mediawijzer.net

Realisatie

- Direct Research – dataverzameling
- Prof. Dr. Peter Nikken (Nederlands Jeugdinstituut) – wetenschappelijke adviezen
- Remco Pijpers (Mijn Kind Online – Kennisnet) – advies mediaopvoeding
- Liesbeth Koenen – data-analyse en tekst
- De Issuemakers – redactie en begeleiding
- De Ruimte Ontwerpers – design

Mediawijzer.net

Mediawijzer.net is het mediawijsheid expertisecentrum en heeft als doel om de mediawijsheid van kinderen van 0-18 jaar te bevorderen. Meer dan 900 organisaties, bedrijven en instellingen op het gebied van mediawijsheid en mediaopvoeding hebben zich bij Mediawijzer.net aangesloten. Zij zijn werkzaam in de media, bieden voorlichting, lesmateriaal, workshops, handboeken, projecten en doen onderzoek naar mediawijsheid-onderwerpen. Mediawijzer.net wordt aangestuurd door vijf toonaangevende organisaties op het gebied van mediawijsheid: ECP (platform voor informatiesamenleving), Kennisnet (expertisecentrum voor ICT in het onderwijs), Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid, NTR (omroeporganisatie) en het Sectorinstituut voor Openbare Bibliotheken (SIOB). De netwerkpartners van Mediawijzer.net verzorgen aansprekende projecten, spraakmakende initiatieven, solide onderzoeken en bundelen kennis die de Nederlandse burgers helpen hun mediawijsheid te vergroten.

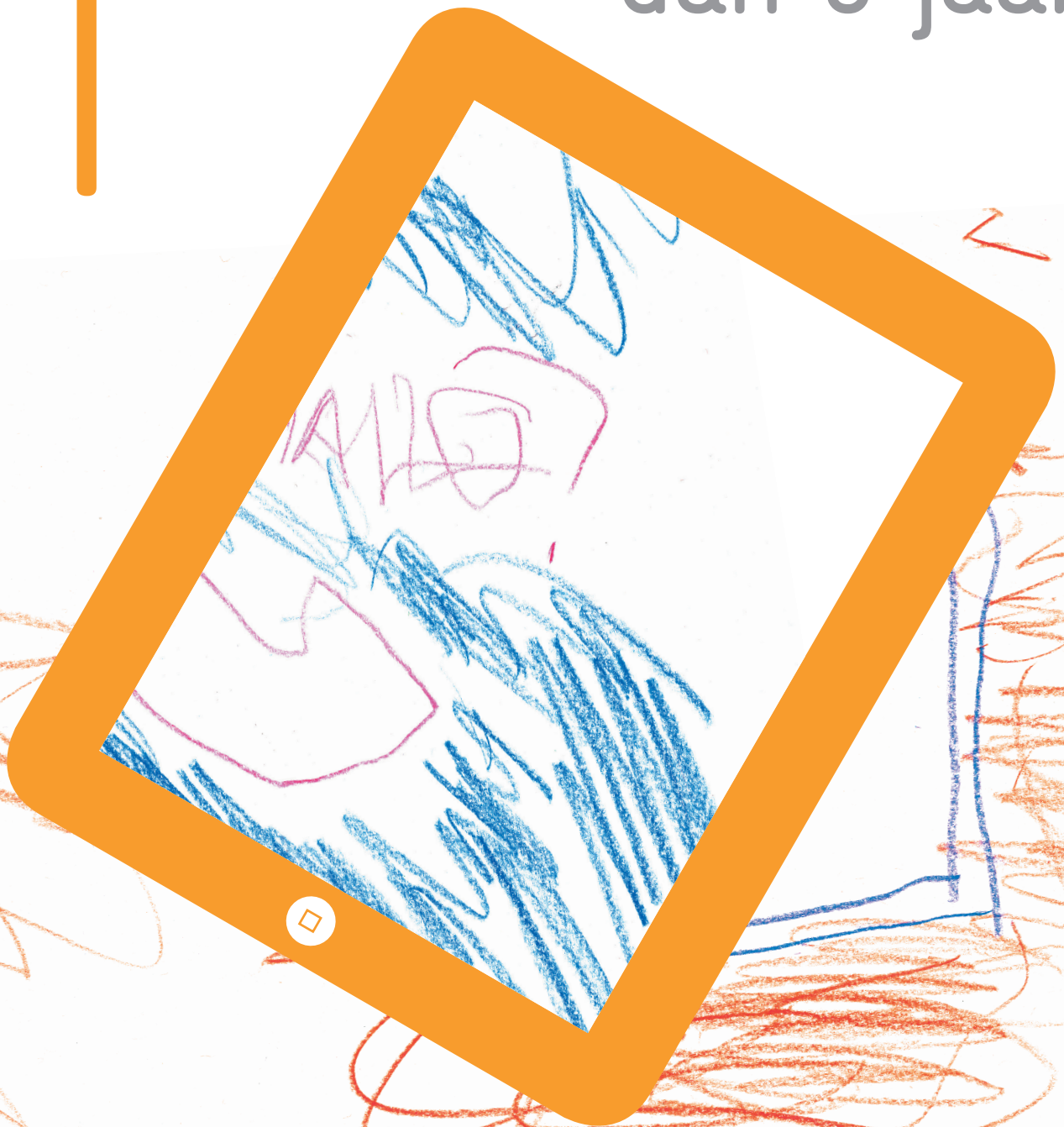
- e-mail: info@mediawijzer.net
- website: www.mediawijzer.net

Copyright © 2015 [mediawijzer.net](http://www.mediawijzer.net)

Inhoudsopgave

1. Een onderzoek naar media in gezinnen met kinderen jonger dan 9 jaar	4
2. Belangrijkste conclusies	6
3. Media in het gezin	8
4. Gebruik van media in het gezin	14
5. Vaardigheden in omgang met de media	23
6. Opvattingen van ouders over media	27
7. Mediaopvoeding	32
8. Belangrijkste conclusies	39

Een onderzoek naar media in gezinnen met kinderen jonger dan 9 jaar

1. Een onderzoek naar media in gezinnen met kinderen jonger dan 9 jaar

In maart heeft Right Marktonderzoek in opdracht van Mediawijzer.net en het Nederlands Jeugdinstituut een online enquête afgenomen bij 1.029 ouders met kinderen jonger dan 10 jaar. Ouders hielden bij het beantwoorden van de vragen een kind in gedachten dat ergens tussen de 1 en 3, 4 en 6, of 7 en 8 jaar oud was. De helft van de kinderen waar de ouders over rapporteerden was een meisje, de andere helft een jongen.

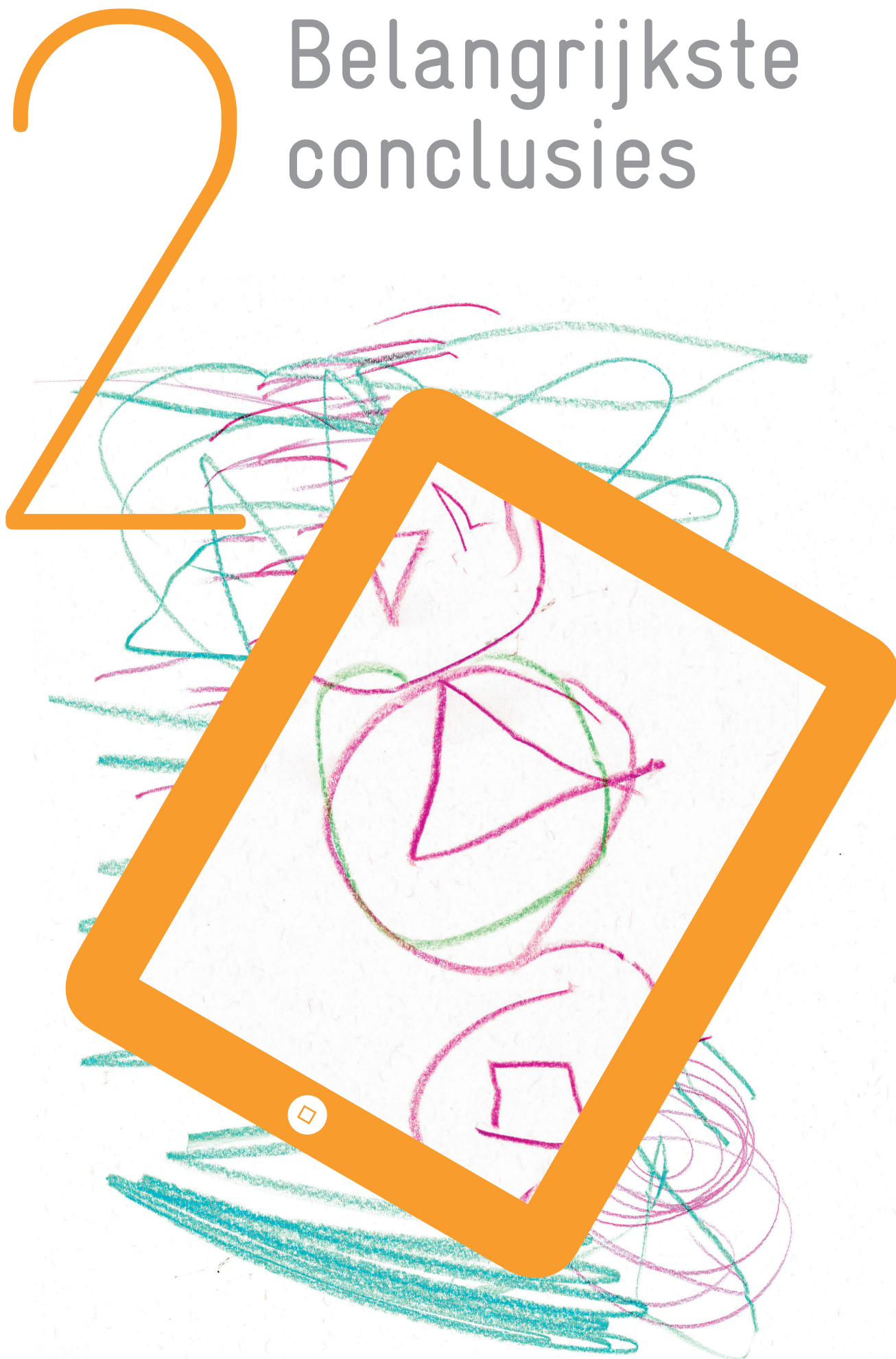
Ongeveer twee derde van de respondenten was moeder, een derde vader. Het hoogst genoten opleidingsniveau van de ouders varieerde van alleen basisschool tot universitair niveau. Circa 9% van de ouders gaf aan zelf niet de Nederlandse nationaliteit te bezitten en circa 15% zei dat hun ouders niet de Nederlandse nationaliteit hadden, waarbij het in beide gevallen ging om allerlei verschillende nationaliteiten. Op basis van de nationaliteit van de ouders zelf en van de ouders van de respondenten is een tweedeling gemaakt naar ouders met een Nederlandse culturele achtergrond (84% van de respondenten) en ouders met een niet-Nederlandse culturele achtergrond. Verder was een deel van de ouders alleenstaand (16%), terwijl in de resterende twee-ouder gezinnen ongeveer 5% van de kinderen opgevoed werd door een ouder en een stiefouder.

De ouders rapporteerden over verschillende aspecten van media in huis en het gebruik van deze media in relatie tot hun kind en zichzelf. Concreet ging het daarbij om:

- het aantal media-apparaten dat in huis aanwezig is;
- of er media in de kinderkamer aanwezig zijn;
- of en hoe vaak kinderen de media die in huis zijn gebruiken;
- hoe lang kinderen de verschillende print- en beeldschermmedia in huis per dag gebruiken;
- hoe lang ouders de media doorgaans per dag gebruiken;
- vanaf welke leeftijd de kinderen de apparaten gebruiken;
- op welke locatie kinderen de apparaten meestal gebruiken;
- waarvoor kinderen de media zoal gebruiken en of dat alleen of met iemand van de familie is;
- in hoeverre de kinderen vaardig zijn in het gebruik van de apparaten;
- in hoeverre de ouders zichzelf vaardig achten in het gebruik van media;
- in hoeverre ouders het belangrijk vinden om voorop te lopen met mediagebruik;
- welke voor- en nadelen ouders zien van media voor jonge kinderen en hun opvoeding;
- in hoeverre de mediaopvoeding van de kinderen problematisch is;
- in hoeverre de ouders vragen hebben bij de dagelijkse mediaopvoeding;
- waar ouders doorgaans te rade gaan als zij vragen hebben over de mediaopvoeding.

Om na te gaan welke trends zich voordoen rond jonge kinderen en media, vergelijken we in dit rapport, voor zover mogelijk, de resultaten met uitkomsten van Iene Mien Media onderzoeken uit voorgaande jaren. Het gaat daarbij om de studies uit de jaren 2012, 2013 en 2014. In die jaren zijn diverse aspecten van het bezit en gebruik van media in gezinnen met jonge kinderen met dezelfde vragen als in het huidige Iene Mien Media via online onderzoeken gemeten bij vergelijkbare steekproeven van Nederlandse ouders.

Belangrijkste conclusies

2. Belangrijkste conclusies

- Huishoudens met jonge kinderen raken nog steeds verder gemedialiseerd, vooral de nieuwste digitale smart-media vinden meer en meer hun weg naar gezinnen met jonge kinderen.
- Geleidelijk aan zien we ook een trend dat in de kinderkamer van jonge kinderen meer en meer media te vinden zijn. De toename is heel gering, maar lijkt over de jaren heen wel systematisch.
- Jonge kinderen gaan gaandeweg ook steeds meer media gebruiken. Oudere traditionele media als televisie krijgen iets minder aandacht, terwijl er langzaam aan steeds meer tijd besteed wordt aan smart-media. Aan lezen besteden kinderen relatief weinig aandacht; ongeveer een half uurtje per dag. Over de jaren heen is dit wel redelijk stabiel.
- Ouders van jonge kinderen zijn overwegend positief over media voor de ontwikkeling van kinderen. Leereffecten worden net als in voorgaande jaren als belangrijker ingeschat dan negatieve effecten.
- Tegelijk zien veel ouders ook in dat kinderen zonder media hun tijd zouden moeten kunnen doorbrengen. Dit komt wat vaker voor bij ouders met kinderen ouder dan 4 jaar.
- Ouders vinden dat ze de mediaopvoeding redelijk goed kunnen uitvoeren. Wel neemt de last van het begeleiden van het mediagebruik licht toe als kinderen van peuters in kleuters veranderen. De begeleiding wordt daarentegen weer makkelijker naarmate de kinderen zich ontwikkelen tot schoolkinderen.
- Ouders ervaren verschillende vragen of zorgen bij de mediaopvoeding, maar deze zijn niet al te belastend. Vragen over veiligheid en (on)geschiktheid zijn het meest prangend naast vragen over het reguleren van de tijd die kinderen aan media besteden.
- Directe contacten met familie, vrienden en andere ouders zijn het meest belangrijk voor ouders als ze vragen hebben over de mediaopvoeding. Officiële organisaties offline of online worden minder vaak door de ouders geraadpleegd.
- Alleenstaande ouders kunnen hun kinderen minder makkelijk een mediarijke omgeving bieden, hebben minder mediavaardige kinderen en hebben ook meer vragen en problemen met de mediaopvoeding.
- Ouders van niet-Nederlandse culturele achtergrond hebben ook meer opvoedvragen over het mediagebruik en vinden het moeilijker restricties op het mediagebruik van hun kinderen op te leggen. Kinderen hebben in deze gezinnen meer media op de slaapkamer.

3 Media in het gezin

3. Media in het gezin

De aanwezigheid van media-apparaten

Voor diverse apparaten die regelmatig door de gezinsleden gebruikt worden, hebben de ouders aangegeven of deze in huis aanwezig zijn en zo ja hoeveel van die beeldschermen er dan zijn.

In de meeste huishoudens zijn meerdere elektronische beeldschermen aanwezig. Gemiddeld hebben gezinnen met jonge kinderen iets meer dan 10 apparaten in huis. Afgaand op de antwoorden van de ouders zijn smartphones, met bijna 2 (1,86) apparaten per gezin, het meest aanwezig. Andere vaak gebruikte apparaten zijn (smart-)televisies (gemiddeld 1,75 apparaten in huis), tablets (1,31) en laptops (1,28). Relatief weinig voorkomende apparaten in Nederlandse huishoudens zijn de gewone mobiele telefoon (gemiddeld 0,59 apparaten per gezin) en de e-reader (gemiddeld 0,29). Speciale kinderapparaten zijn ook niet heel frequent aanwezig. Slechts 30 procent van de ouders heeft aangegeven dat er een kinderlaptop zoals de Vtech in huis is. Meestal is er dan ook maar één zo'n apparaat in huis, waardoor er gemiddeld per gezin 0,40 kinderlaptops in huis zijn. Het gemiddeld aantal kindertablets in huis ligt nog lager: 0,26. Dit lage aantal hangt samen met het feit dat slechts 19 procent van de gezinnen met jonge kinderen een kindertablet in huis heeft.

Verschillen per gezin

De mate waarin beeldschermen aanwezig zijn in huishoudens hangt samen met achtergrondkenmerken van het gezin of de ouders.

- Zo hebben hoger opgeleide ouders gemiddeld meer laptops, tablets, smartphones e-readers en muzikspelers in huis dan lager opgeleide ouders.
- Ouders die zelf niet in Nederland geboren zijn of waarvan hun ouders niet in Nederland geboren zijn, hebben thuis meer vaste computers en gewone mobieltjes, maar daarnaast vooral ook meer smart-televisies.
- In gezinnen waar ouders de opvoeding alleen uitoefenen zijn, tot slot, minder laptops, tablets, smartphones en muzikspelers voorhanden dan in gezinnen waar twee ouders opvoeden.

Dit soort verschillen betekent voor het opgroeien van kinderen dat zij van jongs af aan niet in gelijke mediaomgevingen opgroeien en dus verschillende ervaringen hebben in het gebruik van media. Hoewel de verschillen niet extreem groot zijn, hebben kinderen in gezinnen met hoger opgeleide ouders dus meer kans om nieuwere media te leren gebruiken, terwijl kinderen in gezinnen met een niet-Nederlandse culturele achtergrond en vooral in huishoudens met alleenstaande ouders juist minder vaak zulke media-ervaringen kunnen opdoen.

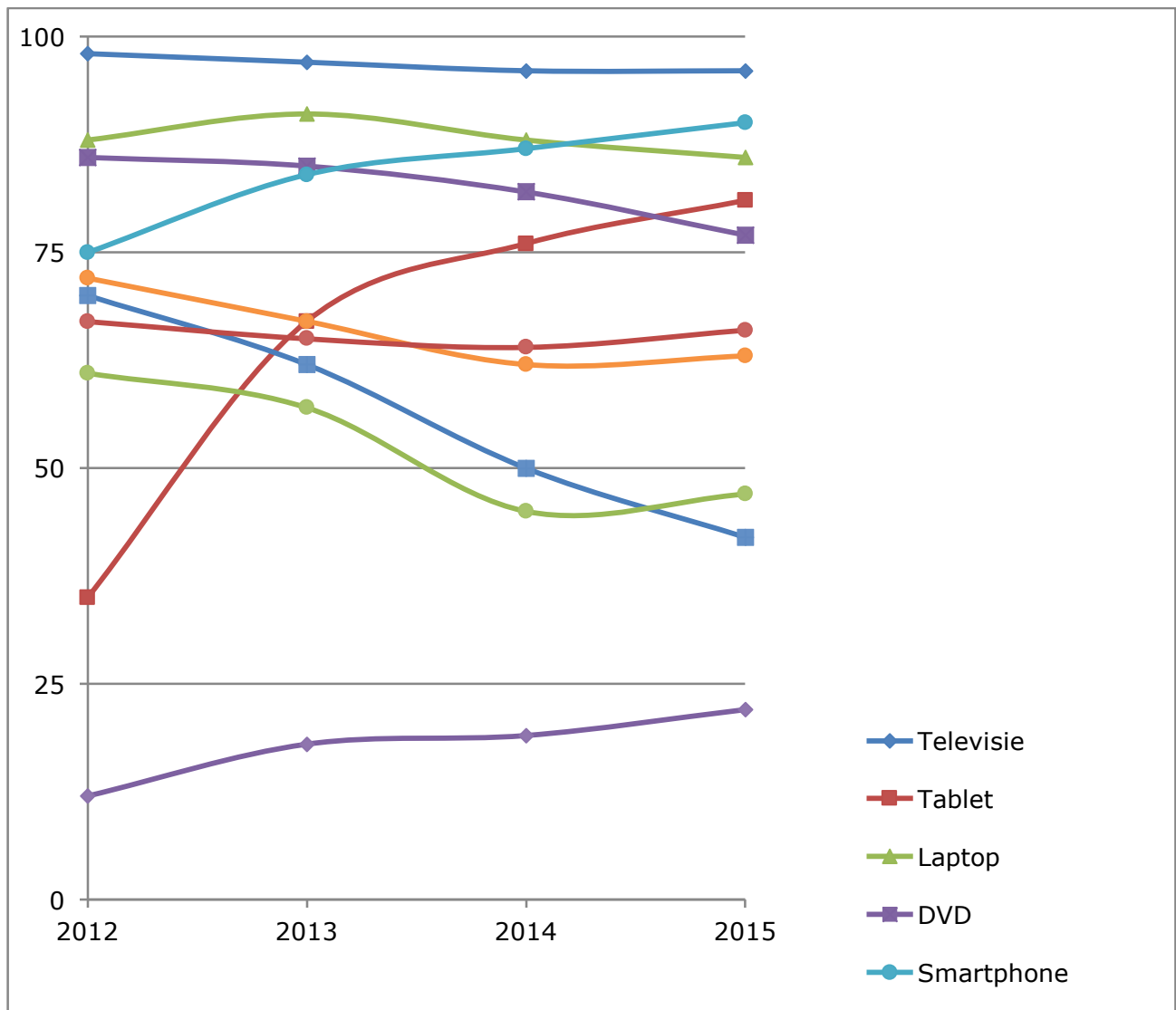
Trends in mediabezit over de jaren heen

Niet geheel verwonderlijk is dat vooral mobiele en smart-media langzaam aan steeds meer hun intrede doen ten opzichte van vaste en minder functionele beeldschermen. Zo is de laptop of notebook beduidend vaker aanwezig in huishoudens dan de vaste PC en worden smartphones tegenwoordig aanzienlijk meer gebruikt dan gewone mobieltjes. De overgang naar mobiele smart-media is goed zichtbaar wanneer we het mediabezit in 2015 afzetten tegen het bezit van media in voorgaande jaren. Figuur 1 toont de percentages gezinnen die verschillende media in huis hebben sinds 2012.

De meest opvallende ontwikkelingen voor het bezit van media-apparaten in de afgelopen periode zijn als volgt samen te vatten:

- Het televisiebezit is de afgelopen jaren constant (in 2015 heeft 96% minstens één televisietoestel thuis ten opzichte van 98% in 2012), maar de afname van de 'gewone' televisie is nu wel begonnen. In 2015 bezit maar 81% van de gezinnen minstens één gewone televisie, terwijl al 41% van de gezinnen minstens één smart-televisie in huis heeft.
- Tablets hebben in de beginjaren een snelle opmars laten zien. Het bezit stijgt jaarlijks nog steeds, maar de groei is nu duidelijk minder intensief is.

- De aanwezigheid van de smartphone neemt ook verder gestaag toe, terwijl de gewone mobiel met een bezitspercentage van 70% in 2012 naar 42% in 2015 steeds verder verdwijnt.
- Er was een afname van spelcomputers (consoles en handhelds) in de afgelopen jaren, maar die afname lijkt niet verder door te zetten.
- De aanwezigheid van laptop en desktop computers in het gezin is langzaam aan minder aan het worden. Tegelijkertijd geldt ook dat die afname niet heel erg snel gaat. Met name de laptop of notebook lijkt zijn positie tegenover die van de tablet niet helemaal prijs te geven.
- De e-reader is nog steeds weinig aanwezig in gezinnen met jonge kinderen, maar het bezit ervan neemt wel constant licht toe (was in 2012 slechts 12% en in 2015 22%).

Figuur 1. Percentages huishoudens in het bezit van een of meer verschillende apparaten sinds 2012.

Media in de kinderslaapkamer

Ouders hebben aangegeven in hoeverre de beeldschermapparaten in huis ook hun weg hebben gevonden naar de slaapkamer van de kinderen. Daarbij rapporteerden de ouders niet alleen over beeldschermen, maar ook over de aanwezigheid van printmedia.

	Van alle gezinnen	Van medium bezitters
Gewone televisie	12	18
Tablet	6	11
Dvd of Blue-ray	6	16
Spelcomputer	6	18
Handheld spelcomputer	6	26
Muziekspeler	5	35
Vaste computer	5	19
Smartphone	4	13
Kindercomputer (Vtech)	3	22
Kindertablet	3	25
Interactieve smart televisie	3	10
Laptop/notebook	3	9
Mobiele telefoon	3	34
e-Reader	2	35
Gewone (voorlees)boekjes	75	87
Stripboekjes	32	75
Tijdschriften/kranten	9	37

Tabel 1. Percentages huishoudens waar kinderen media op de kinderkamer hebben.

Tabel 1 geeft een overzicht van media op de slaapkamers van de kinderen voor gezinnen waar die media daadwerkelijk in huis zijn en omgerekend voor de hele populatie gezinnen met kinderen onder de 9 jaar. Kinderen beschikken op hun slaapkamer het vaakst over een televisie. Binnen de gehele populatie heeft ongeveer een op de acht kinderen van 8 jaar of jonger een eigen televisietoestel. Wanneer de gezinnen zonder televisie niet worden meegerekend stijgt het aantal kinderen met een eigen televisie naar ruim 18 procent. Dus onder de televisiebezitters heeft bijna een op de vijf kinderen een toestel op de slaapkamer.

Andere apparaten die ook vaak in de kinderkamer te vinden zijn, zijn de tablet, de Dvd-speler, en de gameconsole en handheld spelcomputers. Binnen de gehele populatie heeft ongeveer 6 procent van alle kinderen onder de 9 jaar dit soort beeldschermen tot zijn of haar beschikking. Andere apparaten zijn minder vaak aanwezig in de kinderkamer.

Wanneer bij het bezit van media door kinderen rekening wordt gehouden met het feit of zulke apparaten in huis zijn, vallen twee zaken op.

- Sommige apparaten zijn onder de mediabezitters relatief vaak aanwezig op de kinderkamer, zoals de muziekspeler (mp3 of iPod), de handheld console, en de kindercomputer en –tablet; circa 25 tot 35 procent

van de kinderen heeft zelf zo'n apparaat. Onder de bezitters van typische kindermedia, zijn die apparaten dus ook vaak in de slaapkamer van de kinderen te vinden.

- Andere apparaten lijken juist kindermedia te zijn geworden. Als families een gewone mobiele telefoon hebben, is in ruim een op de drie huishoudens dat apparaat in de kinderkamer te vinden. Mogelijk zijn dit tweedehands apparaten; als ouders een nieuwe kopen, krijgen de kinderen het oude apparaat. Ook de e-reader is opmerkelijk vaak in de kinderslaapkamer te vinden. De kans is klein dat het om tweedehands apparaten gaat. Eerder lijkt het erop dat ouders de e-reader gebruiken om hun kind voor te lezen, bijvoorbeeld bij het naar bed brengen.

Printmedia zijn aanzienlijk vaker in de kinderkamer te vinden dan elektronische media. Als we kijken naar alle gezinnen, heeft ongeveer drie kwart van de kinderen (voorlees)boekjes, bijna een derde heeft stripboekjes en nog eens een op de tien heeft tijdschriften of kranten tot zijn of haar beschikking op de slaapkamer. Net als bij de beeldschermen, blijkt dat wanneer deze printmedia in huis zijn, ze ook aanzienlijk vaker in de kinderkamer te vinden zijn.

Verschillen per gezin

De mate waarin kinderen over hun eigen apparaten of printmedia kunnen beschikken hangt samen met de achtergrond van de ouders en het gezin.

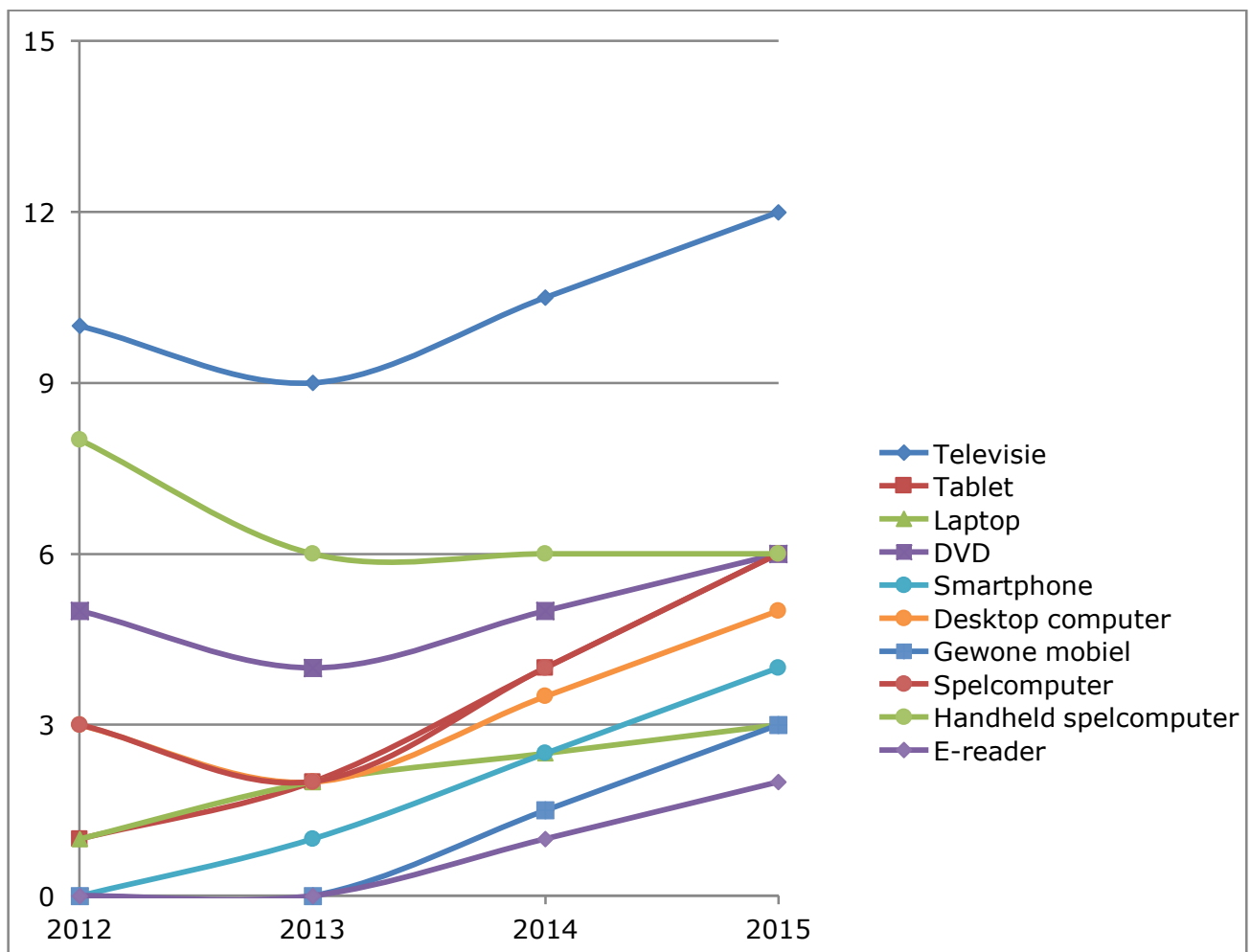
- Kinderen met alleenstaande ouders hebben significant vaker een tablet, een smartphone, een gewone televisie en een Dvd-speler op hun slaapkamer dan kinderen die in een twee-ouder gezin opgroeien.
- Daarnaast hebben kinderen van ouders met een Nederlandse culturele achtergrond vaker een eigen laptop, tablet, spelcomputer, smartphone of gewone mobiel, televisietoestel, Dvd-speler of een kindercomputer op hun slaapkamer dan kinderen waarvan de ouders of de grootouders niet in Nederland zijn geboren.
- Voorleesboekjes en stripboekjes zijn significant vaker te vinden op de kamers van oudere kinderen dan van jongere kinderen.
- Tussen gezinnen waar de ouders een hogere of lagere opleiding hebben genoten zijn slechts kleine en niet structurele verschillen voor het hebben van beeldschermen of printmedia op de slaapkamer.

Dat vooral kinderen uit alleenstaande oudergezinnen meer beeldschermen op hun kamer hebben is opmerkelijk, omdat eerder bleek dat deze huishoudens juist minder media in huis hebben. Mogelijk is het eigen bezit door de kinderen te verklaren doordat alleenstaande ouders hun kinderen juist tegemoet willen komen. Een andere verklaring kan zijn dat deze ouders minder toezicht houden op waar de apparaten in huis zijn, waardoor hun kinderen ze eerder toe-eigenen. Datzelfde zou kunnen spelen in gezinnen van niet-Nederlandse culturele achtergrond.

Trends in media op de slaapkamer sinds 2012

Waar er van 2012 tot 2013 nog een terugval was voor de aanwezigheid van boekjes op de kinderslaapkamer (van 86% naar 68%), rapporteert in 2015 weer 87% van de ouders dat hun kinderen minstens één boekje op zijn of haar kamer heeft. Daarnaast heeft ruim drie kwart van de kinderen ook stripboekjes als Bobo op de kamer en heeft zelfs 37% van de kinderen ook nog andere tijdschriften of kranten, wanneer deze printmedia in huis zijn.

Zoals figuur 2 laat zien was er tussen 2012 en 2013 ook een afname van traditionele oudere apparaten (televisie, Dvd, desktop, game consoles) in kinderslaapkamers, ten opzichte van een toename van meer moderne, interactieve media (laptop, smartphone, tablet). Die afname lijkt echter niet door te zetten in 2014 en 2015. Integendeel, naast de moderne media lijken ook de traditionele apparaten nu weer wat meer aanwezig in de kinderkamer. Het gaat om kleine verschillen in lage percentages, maar tussen 2013 en 2015 is er wel degelijk een duidelijke trend te zien van een toename van bijna alle apparaten in de slaapkamer.

Figuur 2. Percentages huishoudens waar kinderen verschillende apparaten op de slaapkamer hebben sinds 2012.
NB: Cijfers voor 2014 zijn schattingen, omdat die toen niet gemeten zijn.

Gebruik van media in het gezin

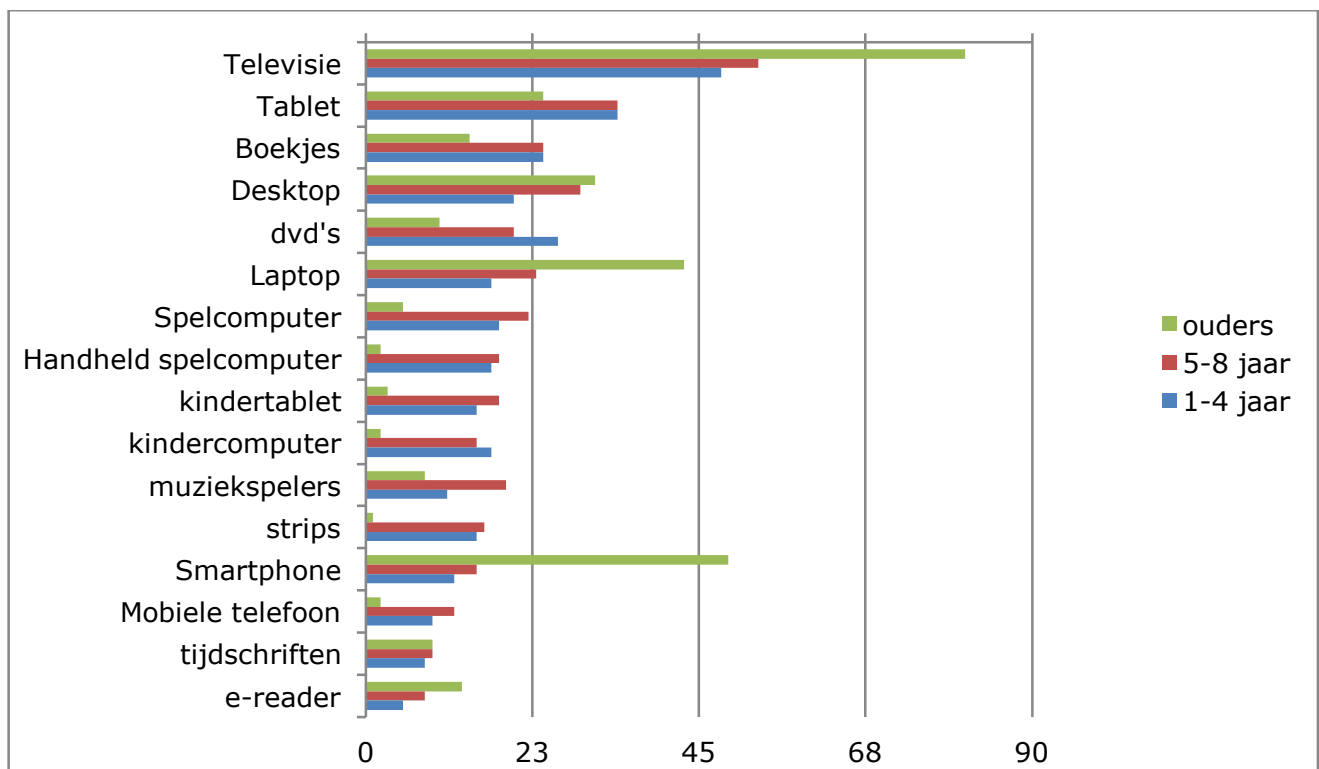

4. Gebruik van media in het gezin

Dat media-apparaten en printmedia in het huishouden of zelfs op de kinderkamer aanwezig zijn, betekent niet per definitie dat de kinderen daar dan ook veel gebruik van maken. De ouders is daarom gevraagd een inschatting te maken van hoeveel tijd hun kinderen aan de verschillende apparaten en printmedia besteden en hoeveel tijd zij er zelf aan besteden. Daarnaast hebben de ouders aangegeven met wie de kinderen die media gebruiken en waar kinderen de media doorgaans gebruiken.

Gemiddelde tijd besteed aan verschillende media

Ouders rapporteerden voor de media-apparaten die in huis zijn, hoe veel tijd hun kinderen daar op een doorsnee dag mee doorbrengen. Daarnaast hebben de ouders ook opgegeven hoeveel tijd ze zelf met die media per dag doorbrengen wanneer die media in het gezin aanwezig zijn.

Figuur 3. Gemiddelde tijd per dag besteed aan verschillende in het gezin aanwezige apparaten door kinderen van 1-4 jaar en 5-8 jaar en door de ouders.

Figuur 3 toont de schattingen van de mediatijdbesteding door de ouders voor kinderen tot 4 jaar oud en van 5 tot 8 jaar oud en voor henzelf.

- Nog steeds is de televisie het meest gebruikte medium. Zowel jongere als oudere kinderen besteedden er volgens hun ouders in 2015 gemiddeld zo'n 50 minuten per dag aan. De ouders gebruiken de televisie overigens aanzienlijk langer, want zij brengen nog eens een half uur meer per dag door met televisie kijken.
- Qua tijdbesteding staat de tablet in 2015 bij de kinderen op de tweede plaats met ruim een half uur (34 minuten) per dag voor zowel jongere als oudere kinderen. Ouders hebben aangegeven dat hun kinderen beduidend langer per dag bezig zijn op de tablet, want zelf besteden ze daar maar 24 minuten aan.
- Op de derde plaats in de kindertijdbesteding vinden we (voorlees)boekjes. Kinderen zijn hier gemiddeld 24 minuten per dag mee bezig. Ook hier zijn geen verschillen tussen jongere en oudere kinderen. Er is wel weer een verschil met de ouders, die gemiddeld slechts een kwartier tijd vrijmaken om boeken te lezen.

- Computeren op een vaste computer of laptop neemt bij de kinderen tussen de 17 en bijna 30 minuten per dag in, afhankelijk van de leeftijd van het kind en het apparaat. De laptop is met 43 minuten per dag voor de ouders een belangrijk apparaat, terwijl zij met 31 minuten op de personal computer gemiddeld ongeveer even veel tijd door brengen als de oudere kinderen.
- De spelcomputer gebruiken kinderen rond de 20 minuten per dag, afhankelijk van het apparaat (handheld of console) en de leeftijd van de kinderen. In vergelijking met de ouders besteden kinderen relatief veel tijd aan gamen, want hun ouders doen dat gemiddeld hooguit 5 minuten per dag.
- De kindercomputer en kindertablet zijn net als de spelapparaten typische kindermidia. Kinderen gebruiken die ongeveer een kwartier per dag, terwijl ouders daar nauwelijks tijd aan besteden.
- Aan de smartphone of de gewone mobiel en de e-reader besteden kinderen per dag de minste tijd; rond de 10 minuten per dag. Oudere kinderen zijn er iets langer per dag mee bezig dan jongere kinderen, maar de verschillen zijn klein. De ouders gebruiken de e-reader en de mobiel ook maar weinig. De smartphone is met 49 minuten per dag daarentegen een frequent gebruikt apparaat voor de ouders.

Ouders verschillen dus vooral van hun kinderen door meer tijd per dag te besteden aan televisie kijken en door de smartphone en laptop langer te gebruiken. Ouders besteden tegelijkertijd juist minder tijd aan gamen, lezen en de tablet dan hun kinderen. Ook de gewone mobiel en de kindertablet en kindercomputer zijn apparaten die ouders nauwelijks ter hand nemen.

Oudere kinderen besteden gemiddeld meer tijd aan de media dan jongere kinderen, met uitzondering van printmedia, de kindercomputer, tablets en Dvd's. De verschillen tussen jongere en oudere kinderen zijn het grootst voor de computer (zowel desktop als laptop), console spelcomputers en de televisie. Voor een deel zijn deze leeftijdsverschillen te verklaren door de vaardigheid om die apparaten te kunnen gebruiken en begrijpen. Kinderen moeten immers voldoende motorische als cognitieve vaardigheden hebben om hun weg te vinden op de computer of een console te kunnen bedienen, of om programma's te kunnen volgen. Voor televisie geldt mogelijk ook dat er voor de oudere kinderen wat meer aanbod is waar ze uit kunnen kiezen. Jongere kinderen gebruiken juist vaker Dvd's om zich te vermaken of om zich te ontwikkelen.

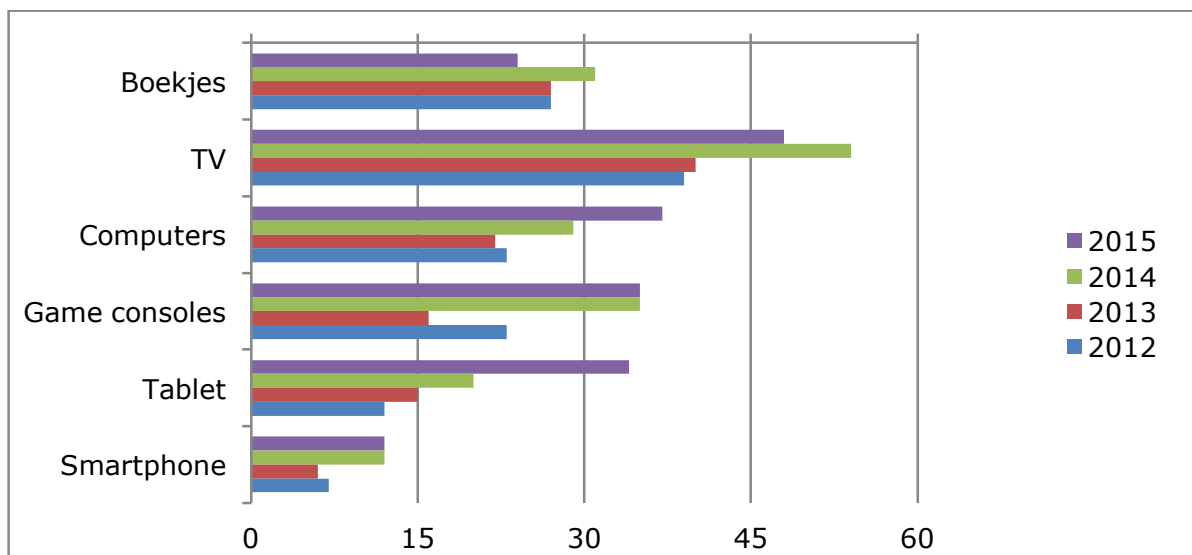
Verschillen per gezinnen

Tussen gezinnen met verschillende kenmerken zijn nauwelijks verschillen in het gebruik van media door de kinderen. Wel blijkt dat kinderen in gezinnen waar de (groot)ouders een andere nationaliteit dan de Nederlandse hebben er meer tijd besteed wordt aan de smartphone. In lager opgeleide gezinnen brengen de kinderen significant meer tijd per dag door met televisie kijken of iets op de laptop doen, terwijl alleenstaande ouders ook vermelden dat hun kinderen op een doorsnee dag meer televisie kijken dan kinderen in gezinnen met twee ouders.

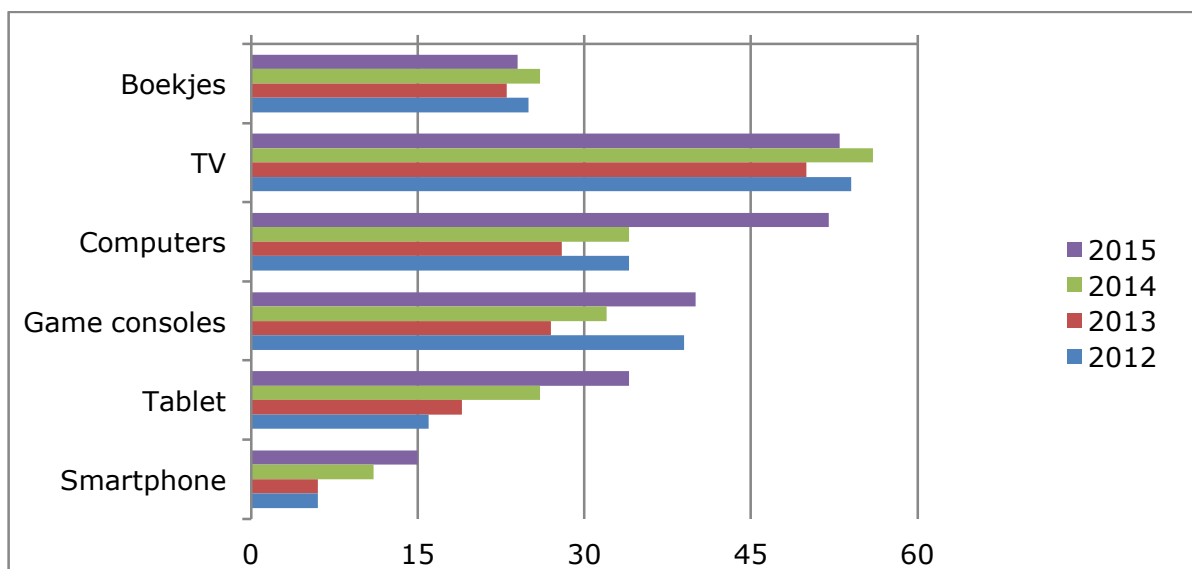
Mediagebruik van de kinderen over de jaren heen

In het algemeen besteden kinderen tegenwoordig meer tijd aan beeldschermapparaten dan enkele jaren geleden. Die trend van meer mediatijd was al in het Iene Miene Media onderzoek van 2014 vastgesteld en zet zich zoals te zien is in figuur 4 en 5 door in 2015.

- Zoals figuur 4 voor de jongste kinderen (t/m 4 jaar) laat zien, geldt de toename in mediagebruik echter niet voor alle media. Het boekjes lezen ligt bij deze jongste kinderen onder het niveau van voor 2014, terwijl de jongste kinderen nu ook bijna 10 minuten minder televisie per dag kijken dan in 2014.
- Het gebruik van de computer, smartphone en vooral de tablet lijken daarentegen sinds 2012 een gestage opmars door te maken bij de allerjongste kinderen. De tijd die kinderen tot 4 jaar daar aan besteden is ongeveer verdubbeld of in het geval van tablets zelfs verdriedubbeld.
- De tijd die jonge kinderen tot 4 jaar aan alle beeldschermmedia samen besteden neemt dus over de jaren heen gestaag toe. Tevens is daarbij een lichte verschuiving te zien van traditioneel (smart)televisie kijken naar het gebruik van nieuwere digitale media als computers, smartphones en tablets.

Figuur 4. Gemiddelde tijd per dag besteed aan verschillende apparaten door kinderen van 1-4 jaar sinds 2012.

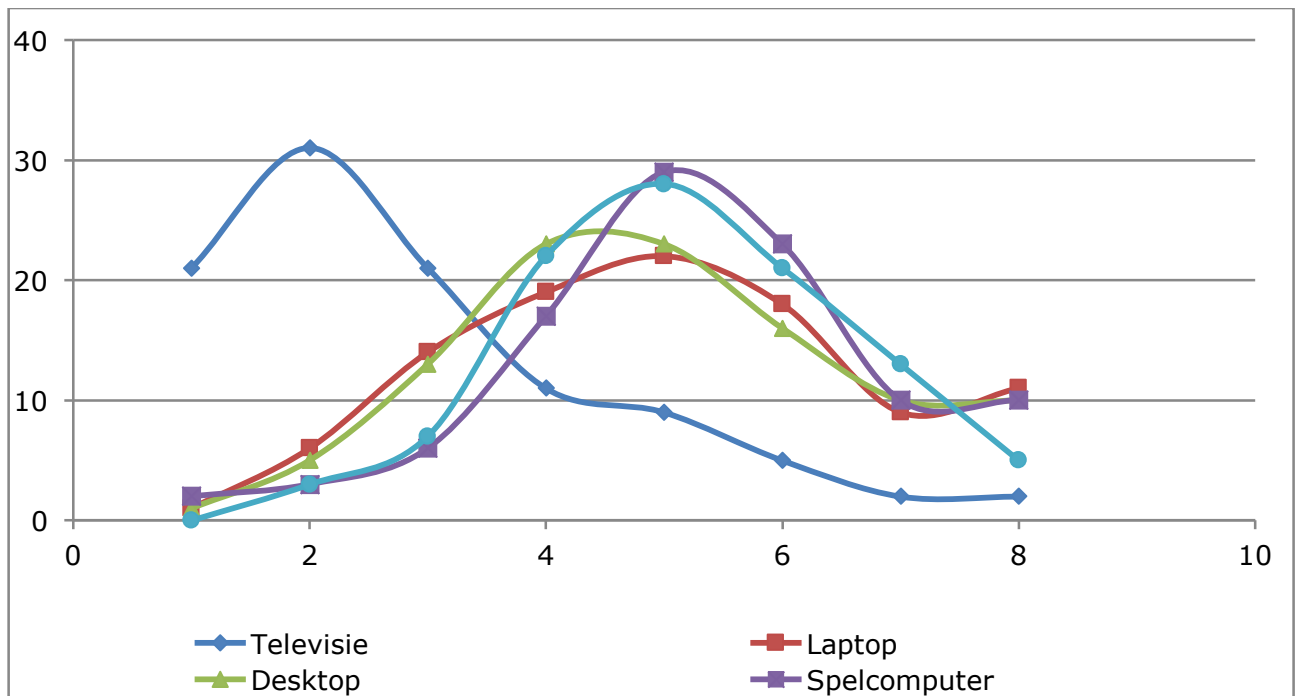
Figuur 5. Gemiddelde tijd per dag besteed aan verschillende apparaten door kinderen van 5-8 jaar sinds 2012.

Ook bij de oudere kinderen zijn er over de jaren heen verschuivingen in de tijd die ze met media doorbrengen (zie figuur 5).

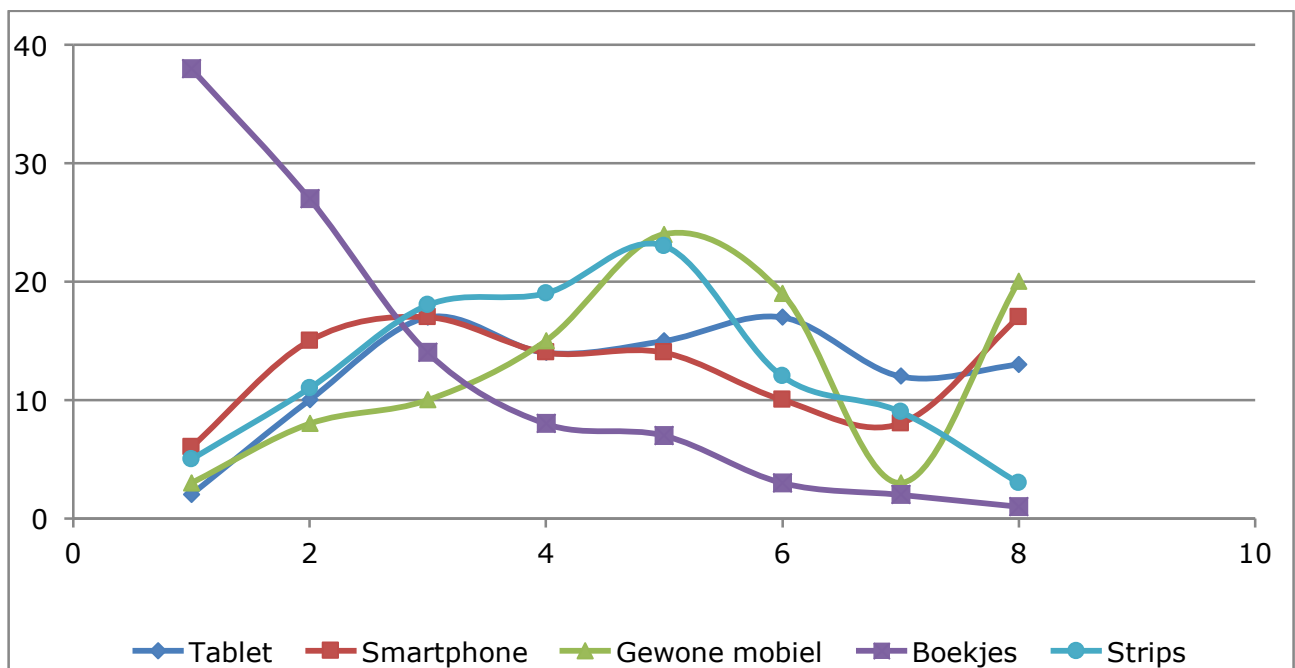
- De tijd besteed aan boekjes en aan televisie kijken wisselt met de jaren licht, maar er is geen duidelijke trend van een afname of toename te zien. Met boekjes lezen brengen kinderen circa 25 minuten per dag door; aan televisie kijken besteden kinderen ruim 50 minuten per dag.
- Voor alle andere media (computers, spel consoles, smartphones en tablets) neemt de dagelijkse tijd die oudere kinderen daarmee door brengen de laatste jaren weer gestaag toe. De tijd besteed aan computers is ongeveer met de helft is toegenomen ten opzichte van 2013.
- Aan game consoles besteden kinderen nu weer even veel tijd als in 2012.
- De tijd die oudere kinderen met smartphones en tablets doorbrengen is in absolute zin minder dan aan de andere media, maar de toename in de afgelopen jaren gaat hier wel het snelst. Ten opzichte van 2012 besteden oudere kinderen hier nu al ongeveer twee keer zo veel tijd aan per dag.

Voor het eerst mediagebruik door kinderen

Ouders gaven aan op welke leeftijd hun kinderen voor het eerst verschillende media gebruikten. Uit die antwoorden blijkt dat kinderen niet alle apparaten tegelijk voor het eerst gaan gebruiken. Jonge kinderen moeten daar aan toe zijn, of hun ouders moeten van mening zijn dat hun kind een bepaald medium ook kan of mag gebruiken.

Figuur 6. Percentages kinderen dat een bepaald apparaat voor het eerst gebruikt per leeftijd.

Figuur 7. Percentages kinderen dat een bepaald apparaat voor het eerst gebruikt per leeftijd.

De figuren 6 en 7 laten zien hoeveel kinderen op een bepaalde leeftijd voor het eerst iets met media-apparaten doen.

- Televisie is het beeldscherm medium waar kinderen het vroegst mee in aanraking komen. De meeste kinderen gebruiken de televisie al vanaf hun 1ste jaar. Dit komt redelijk overeen met gegevens uit 2012.
- De laptop en computer treedt meer geleidelijk het bestaan van jonge kinderen binnen; rond het 4de, 5de jaar vinden we de grootste groep van nieuwe gebruikers. Er zijn echter ook al aardig wat jongere kinderen die al hun eerste ervaring hebben met de laptop of de personal computer. Ten opzichte van 2012 lijken de meeste kinderen tegenwoordig wel wat later met deze apparaten te beginnen; toen lag de gemiddelde startleeftijd voor computers en laptops op ruim 3 jaar.
- De spelcomputer apparaten worden nog iets later door de meerderheid van de kinderen gebruikt, zo rond hun 5^e jaar is de groep nieuwe gebruikers het grootst. Spelcomputers worden maar weinig voor het eerst gebruikt door kinderen jonger dan 3 jaar. Ook deze startleeftijd is opgeschoven ten opzichte van 2012 toen de gemiddelde leeftijd voor spelletjes bijna 4 jaar was.

Andere media die kinderen voor het eerst gebruiken vertonen een iets ander patroon met de leeftijd van de kinderen.

- Boekjes zijn de allereerste media die kinderen in grote getalen gebruiken. Ruim een derde van de 0-jarigen heeft al ervaring met het luisteren of bekijken van boekjes. Nog eens een kwart heeft die ervaring in het 1e levensjaar. Ten opzichte van voorgaande jaren is daar geen verandering opgetreden.
- Voor strips ligt de acceptatie duidelijk later, pas zo rond het 3e à 4e levensjaar. Veel stripboekjes zijn dan ook niet bedoeld voor de allerjongste kinderen. De grootste toename van gebruikers van strips vindt plaats bij de 5-jarige kinderen.
- Tablets worden net als smartphones voor het eerst gebruikt door kinderen van allerlei leeftijden, maar een relatief grote groep maakt in het 3^e levensjaar al wel kennis met de tablet. Ook rond het 6^e levensjaar is er relatief grotere groep gebruikers. Omdat de tablet pas zo recent op de markt is, moeten deze cijfers wel met enig voorbehoud geïnterpreteerd worden. Mogelijk hebben sommige kinderen pas op hun 6^e hun eerste confrontatie met touch-screens, omdat hun ouders er toen pas een aangeschaft hebben.
- De smartphone vindt eveneens op jonge leeftijd zijn weg naar een redelijk grote groep kinderen. De grootste toename van gebruikers van de smartphone vindt plaats bij de 2-jarigen, hoewel de eerste kennismaking voor andere kinderen op verschillende latere momenten plaats vindt.
- Opmerkelijk is de grote groep 7-jarigen die voor het eerst mobieltjes en smartphones gebruikt. Kennelijk is er dus ook een latere groep kinderen die wellicht dan pas voor het eerst in aanraking komt met deze media, mogelijk als eigen telefoons.

Waar kinderen media gebruiken

De ouders rapporteerden voor elk apparaat dat in het gezin aanwezig was of de kinderen deze regelmatig in de huiskamer, in de kinderslaapkamer of buiten (bijvoorbeeld onderweg) gebruikten. Tabel 2 geeft een overzicht van hoeveel kinderen de voor handen zijnde apparaten op elk van de drie mogelijke locaties gebruiken. Omdat er voor elk apparaat meerdere antwoordmogelijkheden mogelijk waren tellen de percentages per rij niet op tot 100%.

Alle media, als die in huis zijn, worden het meest door de kinderen in de huiskamer gebruikt. De tablet wordt van alle apparaten het vaakst in de huiskamer gebruikt, bijna 95 procent van de kinderen die een tablet kunnen gebruiken doet dat in de huiskamer. Andere apparaten die relatief vaak in de huiskamer door de kinderen worden benut zijn de (smart)televisie, de Dvd-speler en de laptop. Ongeveer 9 op de 10 kinderen gebruiken deze media in de huiskamer. Apparaten die relatief weinig gebruikt worden in de huiskamer, ook al zijn ze in huis, zijn de mp3-speler, de kindertablet, het mobieltje en de e-reader. Ook boekjes en stripboeken worden relatief weinig in de huiskamer gebruikt. Hooguit 7 op de 10 kinderen maakt op die locatie van deze elektronische of printmedia gebruik.

	In de huiskamer	In de slaapkamer	Buiten/ onderweg
Televisie	91	13	1
Dvd-speler	90	11	6
Smart televisie	93	6	2
Tablet	95	10	16
Smartphone	82	12	28
Mobieltje	71	21	15
Laptop	94	6	2
Vaste computer (PC)	87	15	2
Spelconsole	84	17	3
Kindercomputer (V-tech)	79	21	7
Handheld spelcomputer	80	20	26
mp3 speler	62	36	24
Kindertablet	69	29	21
e-reader	56	38	9
Boekjes	67	82	25
Stripboeken	69	69	23
Tijdschriften	80	36	19

Tabel 2. Percentage kinderen dat media-apparaten op drie locaties gebruikt, onder de desbetreffende mediabezitters.

Opvallend is dat de e-reader van alle elektronische beeldschermen het vaakst in de slaapkamer wordt benut. Bijna 40 procent van de kinderen leest of wordt voorgelezen via de e-reader op de slaapkamer in gezinnen waar een e-reader voorhanden is. Traditionele (voorlees)boekjes en stripboeken worden daarnaast ook heel frequent in de slaapkamer gebruikt; bijna 70 tot ruim 80 procent van de kinderen leest deze media op de slaapkamer, terwijl nog eens bijna vier op de tien kinderen tijdschriften op de slaapkamer leest. Media die nauwelijks op de slaapkamer door kinderen gebruikt worden zijn de laptop en de smart-televisie; nog geen 6 procent van de kinderen benut die apparaten op hun slaapkamer.

Media-apparaten die relatief veel buiten, onderweg gebruikt worden zijn de smartphone, de handheld spelcomputer, de mp3-speler, en de kindertablet. Ook printmedia (boekjes, stripboeken en tijdschriften) worden relatief veel buitenshuis gebruikt. Andere media die in iets mindere mate frequent buitenshuis benut worden zijn de tablet en het mobieltje, de e-reader, de kindercomputer en de Dvd-speler. Op zich is dit niet zo verwonderlijk, omdat juist deze media handzaam zijn om mee te nemen en onderweg te gebruiken. De Dvd-speler is bijvoorbeeld een veel gebruikt medium om kinderen op langere autoritten bezig te houden. Typische apparaten die alleen thuis gebruikt worden zijn de (smart)televisie, de laptop en de vaste computer.

Waarvoor kinderen media gebruiken en met wie

De verschillende beeldschermen die kinderen binnen- en buitenshuis ter beschikking hebben, gebruiken ze voor verschillende doeleinden. Grofweg gaat het daarbij om contacten met anderen onderhouden, leren en ontwikkelen, en zichzelf onderhouden. Tabel 3 laat zien met wie of onder begeleiding van wie, de kinderen zulke media-activiteiten doorgaans uitvoeren. Omdat de ouders hier per activiteit meerdere antwoorden konden geven tellen de percentages per rij op tot meer dan 100 procent.

Contacten onderhouden met anderen gebeurt het meest samen met de moeder, vooral beeldcontact en telefoneren doen kinderen tot 9 jaar veruit het vaakst met de moeder samen, gevolgd door samen met de vader. Social media en aanverwante applicaties als chatten en sms-en doen kinderen ook het vaakst met de moeder, maar ruim een derde van de kinderen doe dit ook regelmatig alleen. Broertjes of zusjes en vriendjes zijn niet vaak betrokken bij het onderhouden van de contacten met anderen. Alleen chatten en sms-en doet een klein deel van de kinderen met vriendjes samen.

	Alleen	Moeder	Vader	Broers/zussen	Vriendjes
Beeldcontact	17	55	33	12	9
Telefoneren	25	64	28	7	5
Chatten	33	31	19	15	13
Sms-en	34	42	23	10	11
Social media	39	42	18	5	7
Informatie zoeken	43	48	25	9	4
Geheugenspelletjes	61	29	17	12	5
Educatieve spelletjes	58	41	20	9	3
Behendigheidspelletjes	74	14	14	13	6
Avonturenspelletjes	64	16	16	14	9
Puzzel/denkspelletjes	64	28	16	9	3
Schietspellen	49	15	26	18	10
Tekenspellen	72	18	13	7	2
Kleurplaten	71	19	11	7	3
Muziekspelletjes	61	26	15	15	6
Filmpjes kijken	51	36	24	18	6
Filmpjes/foto's maken	53	32	17	15	7
Voorleesverhalen digitaal	52	40	18	11	3
Voorleesverhalen analoog	42	69	43	11	3
Strips lezen	57	33	19	10	3

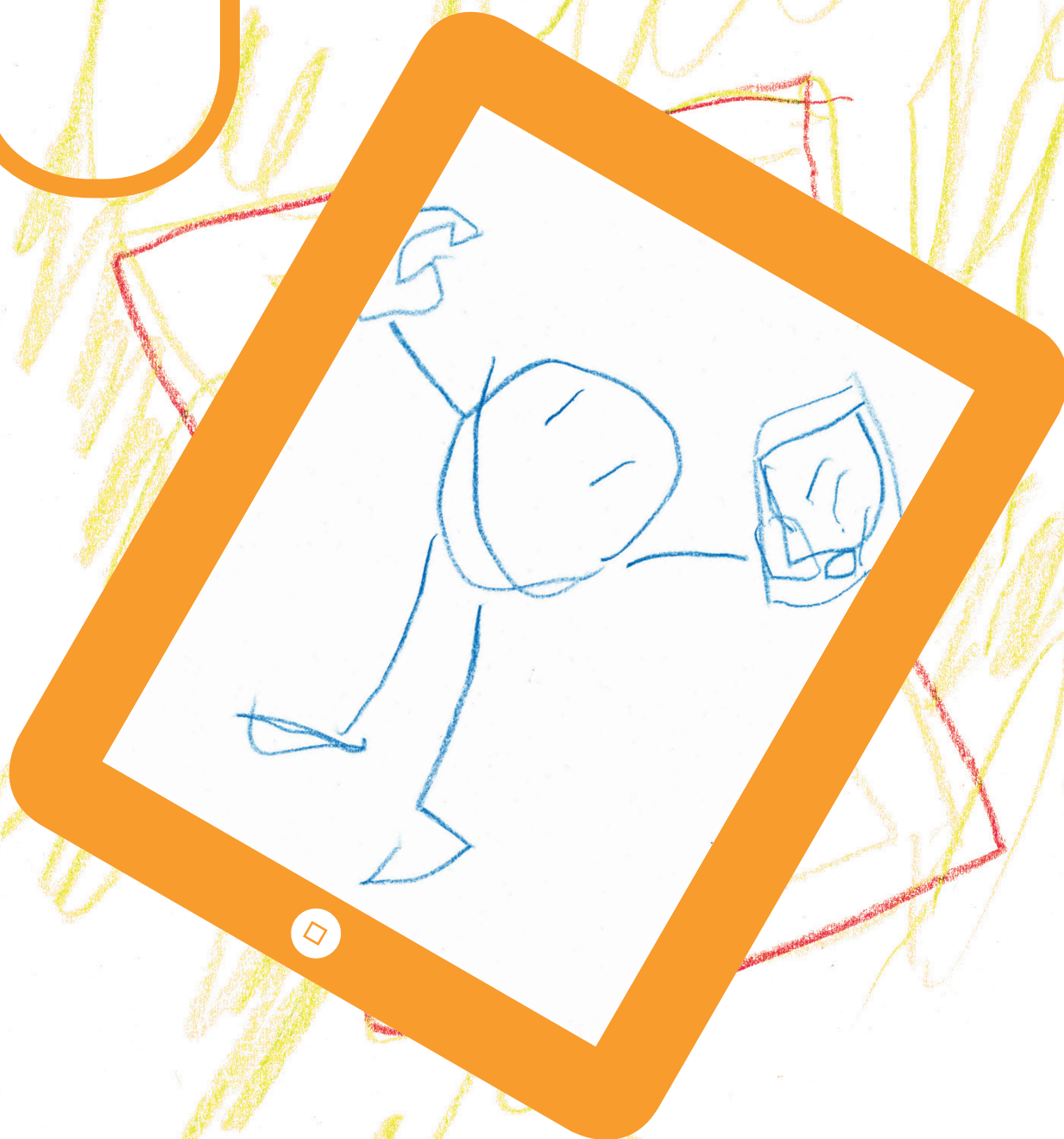
Tabel 3. *Percentage kinderen dat media voor verschillende doeleinden alleen of met anderen samen gebruikt.*

Informatie zoeken op internet doen kinderen in bijna gelijke mate samen met de moeder of alleen. Ruim vier op de tien kinderen zoeken zelfstandig naar informatie en een op de twee kinderen doet dat vaak samen met de moeder. Een kwart van de kinderen krijgt hulp van de vader bij het surfen naar informatie op het internet.

Bij het gebruik van media voor de ontwikkeling via spelletjes of andere educatieve of vormende applicaties valt op dat kinderen deze in de meeste gevallen alleen gebruiken. Ongeveer twee op de drie kinderen gebruiken de media zelfstandig voor geheugenspelletjes, behendigheidspelletjes, avonturenspelletjes, puzzel/denkspelletjes, tekenspellen, kleurplaten en muziekspelletjes. Verder valt op dat veel educatieve spelletjes wel vaker samen met de moeder worden gebruikt, maar dat schiet-spelletjes juist relatief vaak met de vaders worden gespeeld. Van alle spellen worden de schietspelletjes ook het vaakst met broers of zussen en met vriendjes gespeeld. Hetzelfde geldt in iets mindere mate voor avonturenspelletjes. Kennelijk bemoeien de moeders zich weinig met spelletjes waar actie en (licht) geweld in voor komt, en spelen de kinderen die games liever met vriendjes of met de vader.

De entertainment toepassingen van de media worden net als de spelletjes en applicaties voor de ontwikkeling ook het meest door de kinderen alleen benut. Maar de betrokkenheid van de moeders is hier wel groter. Zo is ongeveer de helft van de kinderen alleen bezig met filmpjes kijken of maken, en het lezen van digitale verhalen en stripboekjes, terwijl ongeveer een derde van de kinderen dat ook samen met de moeder doet. (Voor)lezen op traditionele wijze van papier gebeurt het meest samen met de moeder, bijna zeven op de tien kinderen doen dat, terwijl ruim vier op de tien alleen lezen. Bij het lezen van boekjes zijn vaders overigens ook frequent betrokken. Ruim vier op de tien kinderen wordt ook door de vader voorgelezen.

5 Vaardigheden in omgang met de media

5. Vaardigheden in omgang met de media

Mediavaardigheid van de ouders

Voor het kunnen begeleiden van het mediagebruik van kinderen is het wenselijk dat de ouder of verzorger zelf voldoende begrip heeft van, en affiniteit heeft met, de media. Om te kijken of de ouders zelf vaardig met de media om kunnen gaan, zijn zestien vragen over verschillende media-activiteiten gesteld, waarvoor de antwoordmogelijkheden varieerden op een vijfpuntschaal van 'heel erg moeilijk' om uit te voeren tot 'heel erg makkelijk'. Tabel 5 geeft een overzicht van de percentages ouders dat elke activiteit in meer of mindere mate moeilijk of makkelijk vond om uit te voeren. Omdat bleek dat ongeveer zeven op de tien ouders voor elke activiteit aangaven dat ze het 'makkelijk' of 'heel erg makkelijk' vonden om uit te voeren, zijn in tabel 5 de antwoorden voor 'heel erg moeilijk', 'moeilijk' en 'noch moeilijk, noch makkelijk' samen genomen.

	(Erg) moeilijk tot noch makkelijk	Makkelijk	Heel erg makkelijk
Afbeelding zoeken via Google	13	28	59
Advertentie online zetten	15	30	55
Website toevoegen aan favorieten	15	30	55
Afbeelding roteren	17	31	52
Internetgeschiedenis bekijken	18	31	51
App downloaden	17	33	50
Andere ringtone instellen	15	36	49
Bericht sociale media verwijderen	27	28	45
Verzendlijst e-mails maken	19	37	44
Update besturing installeren	24	36	40
Film of muziek downloaden	23	38	39
antivirus programma installeren	26	36	38
filmpje uploaden	19	44	37
Ongewenste websites blokkeren	24	42	34
Twitter account aanmaken	18	49	33
'Parental controls' instellen	27	51	22

Tabel 5. Percentage ouders dat verschillende activiteiten moeilijk of makkelijk vindt om uit te voeren.

Het meest makkelijk volgens de ouders is een afbeelding via Google zoeken, een advertentie online plaatsen, een website als favoriet opslaan, een afbeelding roteren, de internetgeschiedenis bekijken, en een app downloaden. Minstens de helft van de ouders doet dit probleemloos.

Activiteiten die voor de ouders relatief het minst makkelijk zijn, zijn:

- een bericht van sociale media verwijderen,
- een antivirus programma installeren,
- ongewenste websites blokkeren,

- een update van het besturingsprogramma van een computer vernieuwen,
- een film of muziek downloaden en
- Parental controls instellen.

Ongeveer een kwart van de ouders vindt dit in meer of mindere mate lastig.

Verschillen per gezin

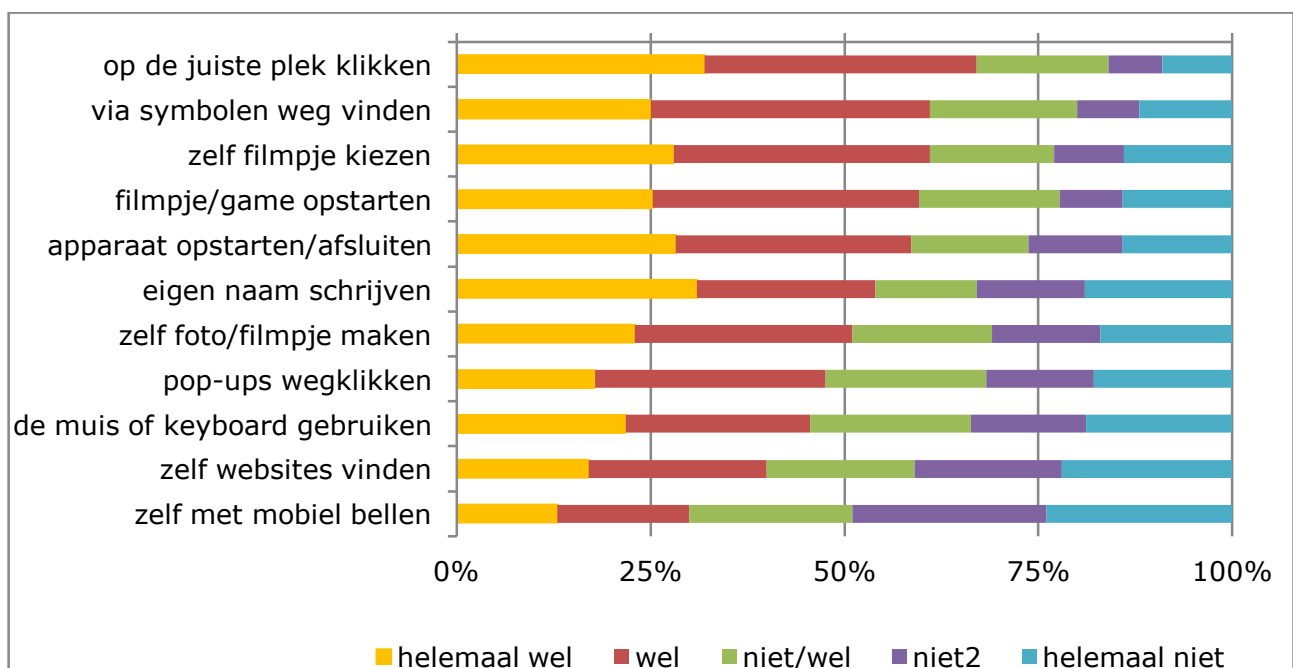
Sommige ouders hebben meer moeite met de media dan andere ouders. Met name ouders die niet de Nederlandse nationaliteit hebben of van wie de ouders niet Nederlands zijn rapporteerden dat zij het iets lastiger vinden om ringtones in te stellen, apps te downloaden, een afbeelding op internet te zoeken, deze te roteren, een online advertentie te plaatsen, of om een website aan de favorieten toe te voegen. Ook lager opgeleide ouders zeggen meer moeite te hebben met het kunnen vinden van afbeeldingen op het internet en om apps te downloaden op de telefoon of tablet. Alleenstaande ouders onderscheiden zich niet van ouders uit twee-ouder gezinnen.

Mediavaardigheden van de kinderen

Om vast te stellen of ook de kinderen enige vaardigheid hebben in het omgaan met media rapporteerden de ouders of hun kind verschillende activiteiten al beheersen of nog niet. De antwoordopties varieerden op een vijfpuntschaal van 'klopt helemaal niet' tot 'klopt helemaal wel'. Een deel van de activiteiten heeft vooral van doen met motorische, handelingsvaardigheden (zie figuur 8), de andere activiteiten zijn meer gericht op kennis en begrip van de media (figuur 9).

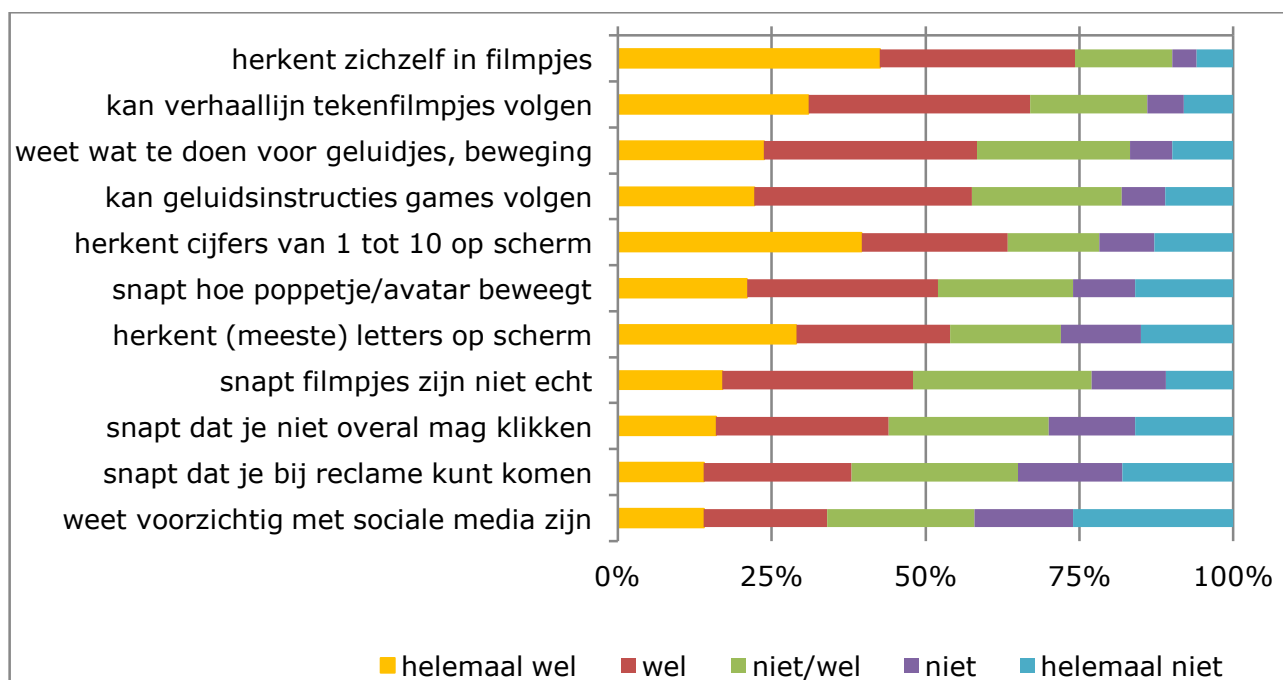
Van de activiteiten die handelingsgericht zijn, zijn op de juiste plek van een touch-screen kunnen klikken, via symbolen je weg vinden, zelf nieuwe filmpjes kunnen kiezen, filmpjes of spelletjes op kunnen starten, en een apparaat kunnen opstarten of afsluiten relatief makkelijke handelingen. Minstens zes op de tien kinderen beheersen deze handelingen volgens hun ouders.

Relatief moeilijk voor de kinderen is het om zelf te bellen met een mobieltje (de helft van de kinderen kan dat niet), gevolgd door zelfstandig favoriete websites opzoeken (voor vier op de tien kinderen is dit nog lastig). Nog eens een derde van de kinderen heeft er ook moeite mee om de muis of het toetsenbord te gebruiken, pop-ups weg te klikken, zelf een foto of een filmpje te maken, of de eigen naam op een beeldscherm te schrijven.

Figuur 8. Percentage kinderen met bepaalde handelingsvaardigheden om media-apparaten te kunnen gebruiken

Zoals figuur 9 laat zien, zijn voor kinderen van de kennisvaardigheden relatief makkelijk: zichzelf herkennen in een filmpje, de verhaallijn van tekenfilmpjes volgen, weten wat je moet doen om geluidjes of bewegingen te produceren, geluidsinstructies in games opvolgen, en cijfers op het scherm herkennen. Minstens zes op de tien kinderen kunnen dit. Lastig bij mediagebruik voor kinderen van 1 tot 9 jaar zijn daarentegen voorzichtig zijn bij het gebruik van sociale media, snappen dat je door te klikken per ongeluk bij reclame kunt komen, en begrijpen dat je niet zomaar overal op mag klikken. Voor minstens drie op de tien kinderen is dit lastig. Verder is ook het herkennen van letters op een beeldscherm nog relatief lastig voor een grote groep kinderen. Het herkennen van cijfers op een beeldscherm is althans voor meer kinderen makkelijker dan het herkennen van letters.

Figuur 9. Percentage kinderen met bepaalde kennisvaardigheden om media-apparaten te kunnen gebruiken

Verschillen tussen kinderen in vaardigheden

Oudere kinderen beheersen alle vaardigheden meer dan de jongere kinderen tot 4 jaar. Dat is logisch te verklaren vanwege de ontwikkeling die kinderen doormaken als ze ouder worden.

Kinderen in eenouder gezinnen hebben ook meer moeite met meerdere vaardigheden. Qua kennis vinden deze kinderen het vooral lastiger om letters te herkennen, te begrijpen dat je voorzichtig met sociale media moet zijn, dat je niet zomaar ergens op moet klikken, te snappen hoe je een avatar kunt laten bewegen, dat je per ongeluk bij reclame kunt komen, en hoe je een spelletje moet besturen. Qua handelingsvaardigheden hebben kinderen uit eenouder gezinnen meer moeite met hun eigen naam op een beeldscherm kunnen schrijven, zelf de PC kunnen opstarten of afsluiten, zelf de muis of keyboard gebruiken, zelf websites kunnen vinden, en zelf kunnen bellen. Kinderen uit eenouder gezinnen hebben dus aanzienlijk minder mediavaardigheden dan kinderen die twee ouders hebben.

Kinderen van ouders met verschillende opleidingsniveaus verschillen niet structureel van elkaar, net zo min als kinderen van wie de (groot)ouders de Nederlandse of niet Nederlandse nationaliteit hebben.

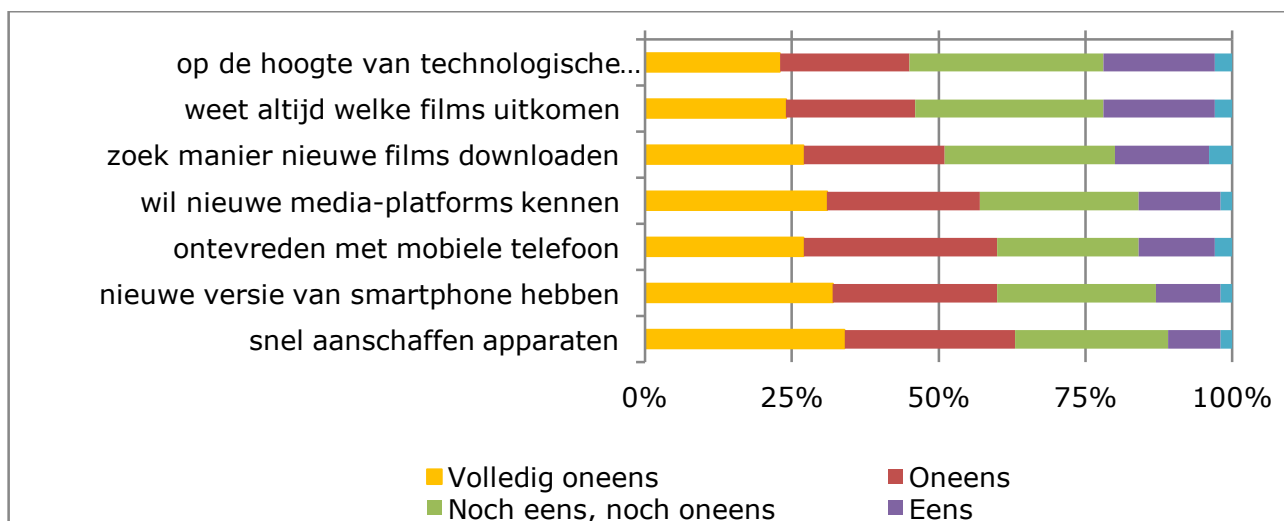
Opvattingen van ouders over media

6. Opvattingen van ouders over media

Vooroplopen met media en ICT

De mate waarin ouders geïnteresseerd zijn in media en ICT, is nagevraagd met acht uitspraken over het belang om mee te doen aan, of op de hoogte te zijn van nieuwe media en technologieën. De ouders gaven op een vijfpuntschaal aan of zij het hier mee eens of oneens waren. Figuur 10 laat zien dat de meerderheid van de ouders het eerder oneens dan eens is met de uitspraken, hetgeen betekent dat de meeste ouders geen echte voorlopers zijn als het gaat om media en ICT. Ouders waren het meest oneens met uitspraken als 'altijd de nieuwste mediaplatforms (zoals bijvoorbeeld Netflix) willen kennen', 'graag een nieuwe smartphone willen hebben' en 'altijd zo snel mogelijk de nieuwste apparaten willen aanschaffen'. Relatief veel ouders zijn ook niet 'ontevreden met hun mobiele telefoon'. Tegelijkertijd vind circa 10 tot 15 procent van de ouders het wel wenselijk om voorop te lopen met media en techniek. Kennelijk vinden de meeste ouders het dus niet perse nodig om voorop te lopen met media, maar is er een kleine groep ouders die dat wel van belang vindt.

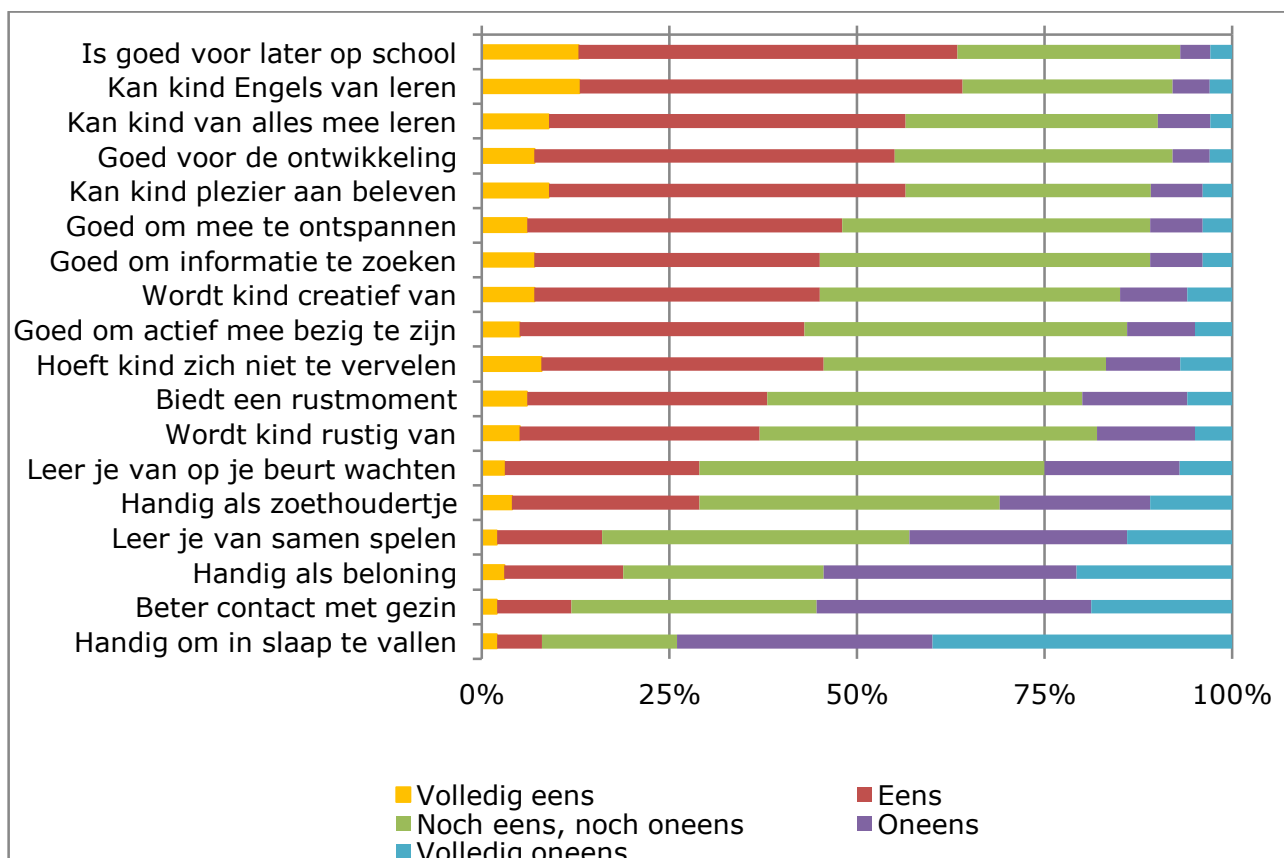
Figuur 10. Mate waarin ouders het eens zijn met uitspraken over vooroplopen met media en ICT.

Verschillen tussen ouders

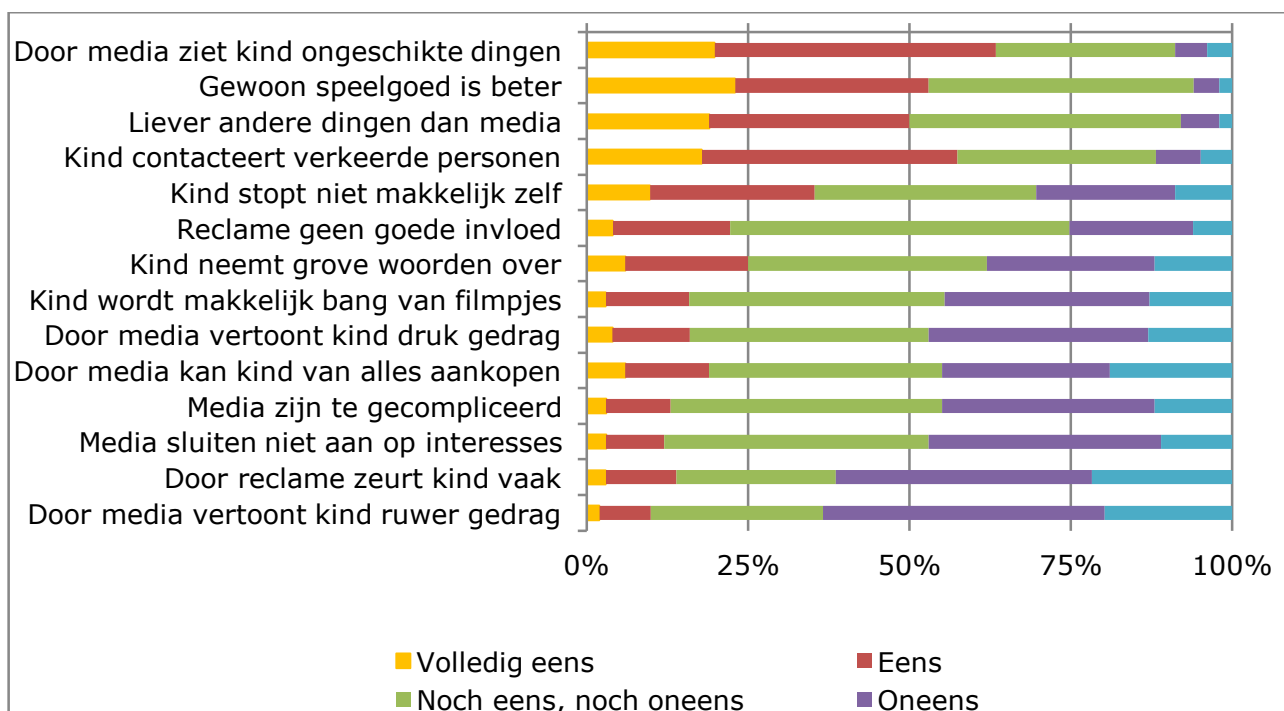
Ouders die nieuwe media en technologie van belang vinden, hebben vaker oudere dan jongere kinderen. Ouders van oudere kinderen zijn het significant vaker eens met bijna alle uitspraken, dan ouders van jongere kinderen. Ook ouders van Nederlandse origine zijn er meer van overtuigd dat media en ICT van belang zijn. Ouders die zelf niet in Nederland geboren zijn, of wiens ouders van buiten Nederland komen, zijn significant minder overtuigd van alle uitspraken. Zij vinden het dus minder belangrijk om alles te weten over nieuwe technologieën, mediaplatforms of de nieuwste apparaten of films. Alleenstaande ouders verschillen op slechts een punt van andere ouders: zij vinden het minder belangrijk om te weten wat de nieuwste films zijn.

Voor- en nadelen van mediagebruik voor de kinderen

Op een schaal van 1 tot 5 rapporteerden de ouders in hoeverre zij het eens of oneens waren met een dertigtal positief en negatief geformuleerde uitspraken over de rol van media voor het opgroeien van kinderen. Figuur 11 geeft weer hoe de ouders denken over de positieve aspecten van media voor hun kinderen. Meer dan de helft van de ouders meent dat media goed voor kinderen zijn, omdat het hun ontwikkeling en schoolprestaties voor later ondersteunt, omdat ze er Engels of andere zaken door kunnen leren, en omdat de media kinderen plezier bieden. Nog eens circa 40 tot 50 procent van de ouders is het er mee eens dat kinderen zich met de media kunnen ontspannen en zich niet hoeven te vervelen, dat ze er goed informatie mee kunnen opzoeken en er actief mee bezig kunnen zijn, hun creativiteit er mee kunnen bevorderen, en er rustig mee kunnen worden, of dat media een rustmoment in het gezinsleven brengen. Hooguit een op de vijf ouders is het hier juist niet mee eens.

Figuur 11. Mate waarin ouders het eens zijn met verschillende mogelijke positieve uitwerkingen van media voor kinderen.

Figuur 12. Mate waarin ouders het eens zijn met verschillende mogelijke negatieve uitwerkingen van media voor kinderen.

Zoals figuur 11 ook laat zien, zijn ouders bij de positieve kanten van de media meer verdeeld over het feit dat kinderen dankzij de media, en dan met name games, op hun beurt leren wachten, leren samen spelen, of beter contact leren onderhouden met andere gezinsleden. In het algemeen zijn ouders het met deze sociale effecten eerder oneens dan eens. Ook zijn ouders nauwelijks overtuigd van de instrumentele functie van media bij de opvoeding van de kinderen. Een op de drie ouders vindt media nog wel handig als zoethoudertje, maar een meerderheid vindt niet dat je media moet inzetten als beloning, bijvoorbeeld om het bord leeg te eten, of om kinderen in slaap te sussen.

De meest belangrijke negatieve aspecten (zie figuur 12) zijn volgens de ouders, dat kinderen via de media dingen zien of kunnen doen die ongeschikt voor hen zijn of dat dat ze verkeerde contacten kunnen hebben via de media, en dat kinderen eigenlijk beter iets anders zouden kunnen doen dan media gebruiken of dat gewoon speelgoed beter is voor kinderen dan media. Ongeveer de helft van de ouders is het (zeer) eens met deze stellingen.

Iets meer verdeeldheid is er over de invloeden van reclame en grove woorden in mediaproducties en of kinderen wel uit zichzelf kunnen stoppen als ze eenmaal met media bezig zijn. Ongeveer een op de drie ouders is het hier mee eens, weet het niet, of is het er juist wel mee eens. Ouders zijn het minst bevreesd dat hun kind bang wordt van enge filmpjes of tv-programma's, druk of ruw gedrag gaan vertonen, per ongeluk verkeerde online aankopen doen of gaan zeuren om producten door reclame. Ongeveer slechts 15 procent van de ouders is het eens met deze effecten, terwijl ongeveer de helft van de ouders het er juist niet mee eens is. Daarnaast zijn ouders er ook nauwelijks van overtuigd dat media niet aansluiten op de interesses van de kinderen of dat ze te gecompliceerd zijn. In die zin zijn ouders dus eerder positief of althans weinig bezorgd over een negatieve uitwerking van de media op hun kinderen.

Verschillen tussen ouders

Voor een beter overzicht zijn de voor- en nadelen via een statistische analyse¹ geclusterd tot verschillende typen opvattingen. Bij deze analyse zijn twee items² uitgevallen, omdat ze een ambigue betekenis voor de ouders bleken te hebben. De andere items behoorden wel duidelijk tot slechts een apart type mening.

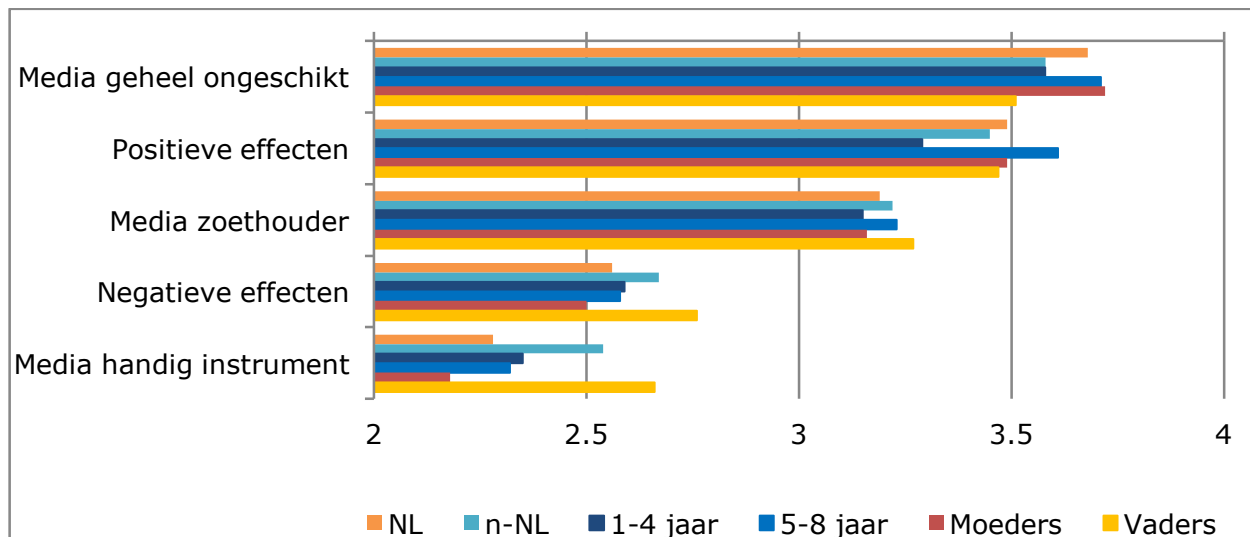
- De eerste groep van drie items die uit de analyse naar voren kwam weerspiegelt de opvatting van ouders dat *media ongeschikt* zijn. Volgens deze opvatting kunnen kinderen eigenlijk beter iets anders doen dan media gebruiken, is gewoon speelgoed beter dan media om de tijd mee door te brengen en kunnen kinderen ongeschikte dingen in de media tegenkomen. Ouders zijn het meest overtuigd van deze negatieve opvatting.
- De tweede groep uitspraken heeft betrekking op *positieve effecten van media* voor kinderen, en omvat acht items over de bijdrage van media voor de ontwikkeling, het leren, informatie zoeken, plezier beleven en creatief zijn. Gemiddeld genomen zijn ouders ook van deze opvatting overtuigd.
- Een derde groep van vijf items gaat over de *media als zoethouder*, waaronder dat kinderen zich niet hoeven te vervelen of dat ouders een rustmoment voor zichzelf hebben. Hierover zijn ouders gematigd in hun opvatting.
- De vierde groep uitspraken gaat over *negatieve uitkomsten van media*, en bestaat uit negen items over negatieve gedragseffecten (bijvoorbeeld ruw spelen, druk gedrag vertonen, ongewenste invloeden van reclame en zeuren om geadverteerde producten, en grove woorden aanleren). In het algemeen zijn ouders het eerder oneens, dan eens met deze negatieve effecten op hun kinderen.
- Het laatste cluster van drie items gaat erover dat media een *handig instrument bij de opvoeding* zijn. Media zijn bijvoorbeeld handig om sociale contacten te onderhouden met gezinsleden, leren samen te spelen met vriendjes, of handig om het kind in slaap te laten vallen. Zoals eerder ook al bleek zijn ouders er nauwelijks van overtuigd dat media een handige instrumentele waarde hebben voor de opvoeding.

¹ Factor analyse met Oblimin rotatie.

² Mijn kind heeft veel moeite om uit zichzelf te stoppen als hij of zij iets met media doet; Door media kan mijn kind makkelijk in contact komen met verkeerde personen.

Figuur 13 geeft weer hoe verschillende ouders over de vijf typen opvattingen denken. Vaders en moeders verschillen van elkaar voor vier opvattingen.

- Moeders zijn er aanzienlijk sterker van overtuigd dan vaders dat media geen 'must' voor de kinderen zijn. Zij vinden vooral dat kinderen beter iets anders kunnen doen dan media gebruiken.
- Vaders vinden daarentegen vaker dan moeders dat media negatieve effecten kunnen hebben, als zoethouder kunnen fungeren, en ook in te zetten zijn als handig instrument in de opvoeding.
- Vaders en moeders verschillen niet van elkaar als het gaat om de positieve invloed van media op hun kinderen.

Figuur 13. Mate waarin ouders het eens zijn met vijf typen opvattingen over media voor jonge kinderen, opgesplitst voor ouders met een Nederlandse en niet-Nederlandse culturele achtergrond, ouders van jongere en oudere kinderen, en voor vaders en moeders. NB: De schaaluiteinden lopen van 1 (Helemaal mee oneens) tot 5 (Helemaal mee eens); de waarden 2, 3 en 4 in de figuur staan respectievelijk voor Oneens; Noch oneens, noch eens; en Eens.

Ouders van oudere en jongere kinderen verschillen significant op twee aspecten in hun opvattingen over de rol van media voor kinderen.

- Ouders van oudere kinderen zijn er meer van overtuigd dat media positieve effecten kunnen hebben op kinderen dan ouders van jongere kinderen.
- Tegelijkertijd zien ouders van oudere kinderen ook liever dat hun kinderen hun tijd doorbrengen met andere activiteiten dan met media dan ouders van jongere kinderen.

Ouders met een Nederlandse culturele achtergrond verschillen ook significant op twee punten van ouders met een niet-Nederlandse culturele achtergrond.

- Nederlandse ouders zijn er minder van overtuigd dat media een handig instrument in de opvoeding zijn.
- Daarnaast vinden ouders met een Nederlandse achtergrond minder sterk dat media een negatieve invloed kunnen hebben op hun kinderen.

Tussen ouders die alleenstaand zijn en ouders die samen kinderen opvoeden zijn geen noemenswaardige verschillen in opvattingen over media voor hun kinderen, net zo min als tussen ouders met verschillende opleidingsniveaus.

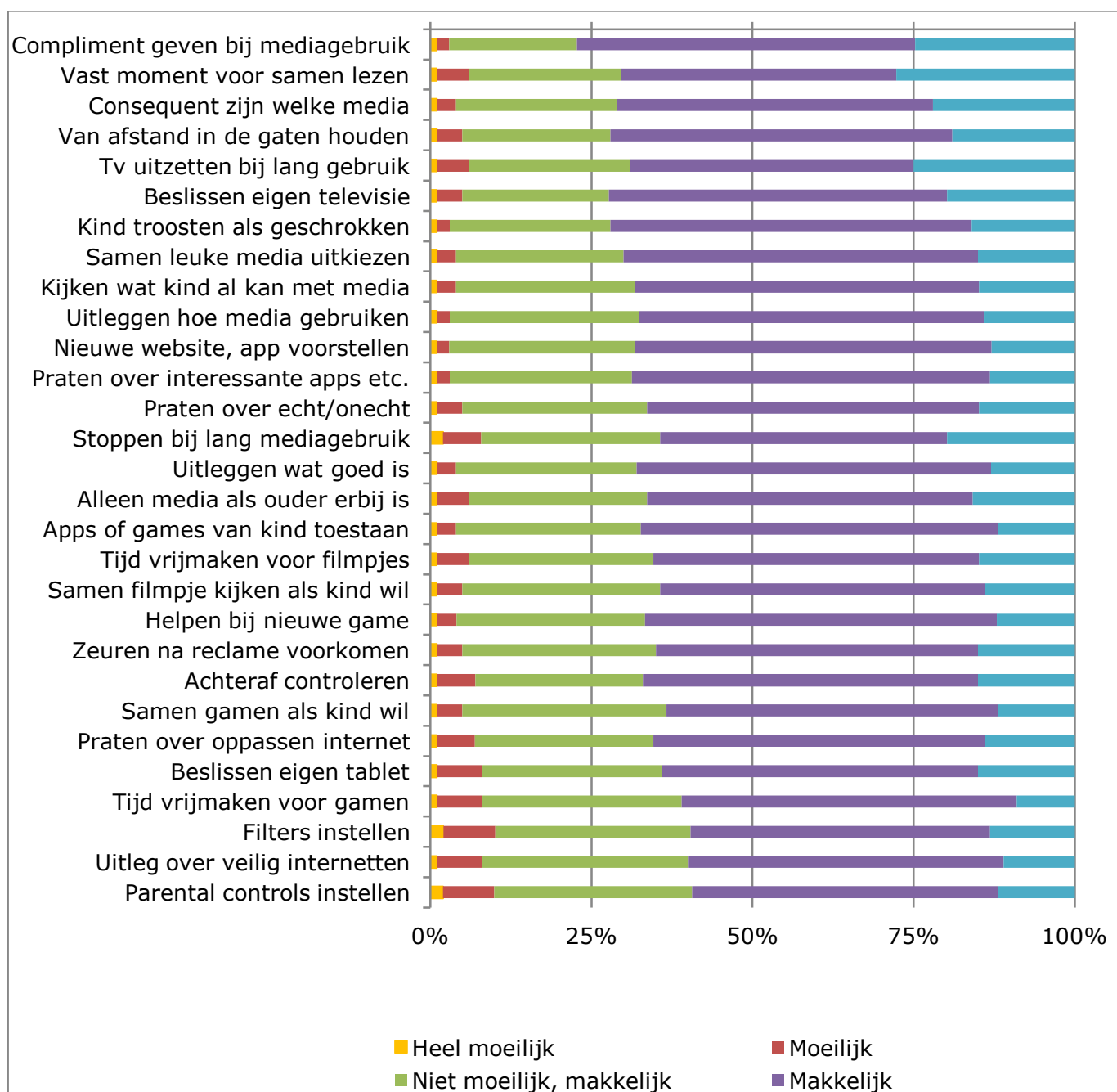
Mediaopvoeding

7. Mediaopvoeding

Moeite met het begeleiden van kinderen

Ouders hebben aangegeven in welke mate ze het makkelijk of moeilijk vinden om hun kinderen te begeleiden bij het mediagebruik. Hiervoor is een dertigtal mediaopvoedingsactiviteiten voorgelegd, waarbij de antwoordopties varieerden op een vijfpuntschaal van heel moeilijk (score 1) tot heel makkelijk (score 5). Zoals Figuur 14 laat zien vinden ouders de meeste activiteiten in het algemeen eerder makkelijk uit te voeren dan echt moeilijk. Circa 60 tot 80 procent van de ouders vindt de mediaopvoedingsactiviteiten makkelijk of heel erg makkelijk toe te passen.

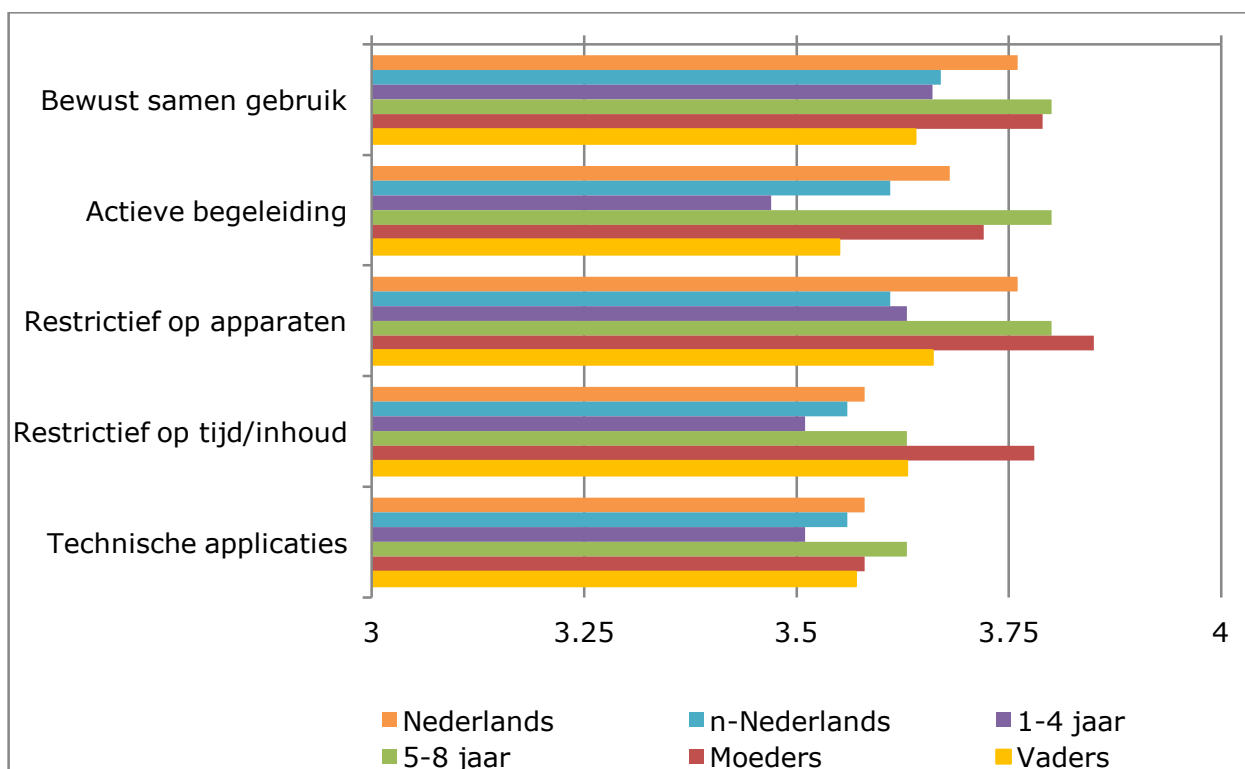
Figuur 14. Mate waarin ouders verschillende activiteiten bij het begeleiden van het mediagebruik van hun kinderen makkelijk of moeilijk vinden.

Ouders hebben bij het begeleiden van het mediagebruik van hun kinderen relatief gezien nog de meeste moeite met parental controls op media-apparaten instellen, het kind uitleggen hoe je veilig kunt surfen, en filters op de computer of tablet instellen om veilig op het internet te kunnen gaan. Zo'n 10% vindt dit (heel) lastig.

Begeleidingsactiviteiten die juist het meest makkelijk voor de ouders zijn, zijn kinderen een complimentje geven als ze iets goed doen met media bijvoorbeeld bij het spelen van een spelletje, een vast moment inplannen om voor te lezen, consequent zijn over welke media kinderen mogen gebruiken, van een afstandje een oogje in het zeil houden als het kind iets met media doet, de TV uitzetten als het kind lang genoeg heeft gekeken, beslissen over een eigen televisie op de slaapkamer, en het kind troosten als het geschrokken is van een enge scène in een filmpje of televisieprogramma. Ongeveer zeven a acht op de tien ouders vinden dit (zeer) makkelijk om te doen.

Verschillen tussen ouders

Net als bij de opvattingen van ouders over positieve en negatieve kanten van de media, zijn de begeleidingsactiviteiten via een statistische analyse geclusterd tot vijf unieke opvoedstrategieën. Deze strategieën komen nauw overeen met de mediaopvoedingsstijlen die doorgaans ook in ander (internationaal) onderzoek naar mediaopvoeding zijn gevonden, te weten: *Bewust samen media gebruiken* (bijvoorbeeld bewust samen spelletjes spelen of tijd maken voor voorlezen), *Actieve mediabegeleiding* (zoals met kinderen praten over de media, hen helpen of ondersteunen, en uitleg geven), *Restrictieve begeleiding voor media-apparaten* (bijvoorbeeld beslissen over wel of geen televisie op de slaapkamer, of wel of geen eigen tablet), *Restrictieve begeleiding van tijd en inhoud* (bijvoorbeeld duidelijk zijn over welke spelletjes toegestaan zijn, of de televisie uitzetten als het kind lang genoeg gekeken heeft), en tot slot *Technische applicaties* toepassen, zoals filters of parental controls op de apparaten instellen.

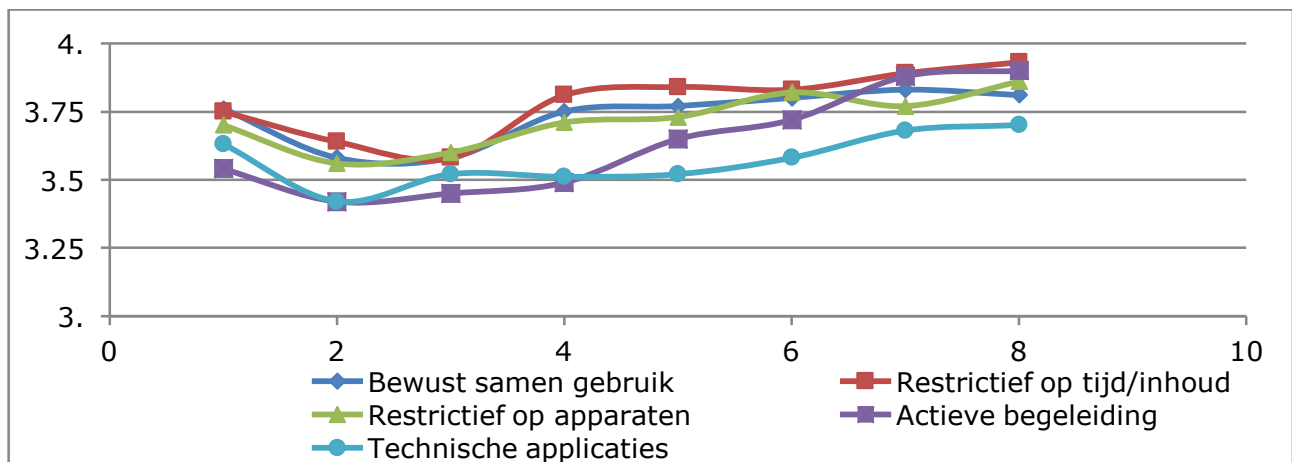

Figuur 15. Mate waarin ouders vijf typen begeleiding van mediagebruik van jonge kinderen moeilijk vinden, uitgesplitst voor Nederlandse en niet-Nederlandse ouders, ouders van kinderen tot en met 4 jaar en kinderen vanaf 5 jaar, en vaders en moeders. NB: De schaaluiteinden varieerden van 1 (heel erg moeilijk) tot 5 (heel erg makkelijk); de waarden 3 en 4 in de figuur staan respectievelijk voor *Noch moeilijk, noch makkelijk*; en *Makkelijk*.

Zoals te zien in figuur 15 zijn er tussen ouders enkele significante en systematische verschillen.

- Moeders vinden de meeste begeleidingsvormen significant makkelijker toe te passen dan vaders. Alleen op het punt van technische applicaties gebruiken, zoals parental controls en filters instellen, verschillen vaders en moeders niet van elkaar.
- Bij oudere kinderen zijn alle vijf vormen van mediaopvoeding consequent makkelijker toe te passen volgens de ouders dan bij jongere kinderen.
- Ouders met een Nederlandse culturele achtergrond vinden beide vormen van restrictieve begeleiding significant makkelijker uit te voeren dan ouders met een niet-Nederlandse culturele achtergrond. Ouders die zelf of waarvan hun ouders niet Nederlands zijn hebben dus wat meer moeite met het stellen van grenzen of het maken van afspraken over het mediagebruik.

Tussen ouders die de opvoeding gezamenlijk doen en ouders in eenouder gezinnen zijn geen significante verschillen voor hoe makkelijk of moeilijk de mediaopvoeding valt. Ook tussen ouders met verschillende opleidingsniveaus zijn geen systematische verschillen in de moeilijkheid van de mediaopvoeding.

Figuur 16. Mate waarin ouders vijf typen begeleiding van mediagebruik van jonge kinderen moeilijk of makkelijk vinden per leeftijd van het kind.

NB: De uiterste schaalscores waren 1 (heel erg moeilijk) en 5 (heel gemakkelijk); de waarden 3 en 4 in de figuur staan respectievelijk voor *Noch moeilijk, noch makkelijk*; en *Makkelijk*.

Zoals hierboven vermeld vinden ouders de mediaopvoeding bij jongere kinderen lastiger dan bij oudere kinderen. Figuur 16 maakt duidelijk hoe het begeleiden van het mediagebruik van kinderen per levensjaar verandert. Ouders vinden de begeleiding van het mediagedrag van hun kinderen vooral in de eerste paar jaren moeilijker worden. Als de kinderen eenmaal 3 jaar oud zijn wordt de mediaopvoeding langzamerhand weer makkelijker. De verschillen tussen de verschillende jaren in moeilijkheid van de mediaopvoeding zijn weliswaar klein, maar alle leeftijdstrends zijn wel significant. De grootste verandering tussen makkelijk en moeilijk geldt voor de actieve begeleiding; dit is volgens de ouders relatief het minst makkelijk in de periode van 2 tot en met 4 jaar. Daarna wordt het elk jaar weer wat makkelijker tot aan het 8^e jaar. Kennelijk vraagt de peuterfase van 2 tot 5 jaar veel van de ouders, omdat die kinderen doorgaans veeleisend zijn, maar nog weinig bevattelijk zijn voor uitleg en informatie. Restricties zijn volgens de ouders dan ook makkelijker toe te passen en dat lukt zelfs al heel goed bij de kinderen vanaf 4 jaar.

Vragen over de mediaopvoeding

Naast aangeven hoe makkelijk of moeilijk ouders de mediaopvoeding ervaren, hebben de ouders ook aangegeven in welke mate bij hen thuis bepaalde vragen spelen rond het opgroeien van hun kind en het gebruik van beeldscherm media, zoals de (spel)computer, mobiele telefoon, iPad, laptop, PC etc. De antwoordopties bij de zestien voorgelegde opvoedvragen varieerden van 'dit probleem speelt nooit' (score 1) tot 'speelt heel erg vaak' (score 5). Tabel 6 geeft de rangordening weer van deze vraagstukken.

	Media opvoedvraag	Score (1-5)
1	Hoe garandeer ik de veiligheid van mijn kind online?	2,60
2	Hoe bepaal ik of een website, app of spelletje goed is voor mijn kind?	2,49
3	Wat is voor mijn kind een normale tijd om per dag gebruiken te maken van digitale media?	2,47
4	Hoe zorg ik dat mijn kind geen programma's op televisie ziet waar hij of zij nog te jong voor is?	2,45
5	Hoe weet ik welke websites een ongeschikte inhoud voor mijn kind hebben?	2,45
6	Hoe kan ik het gebruik van beeldscherm media door mijn kind het beste in de hand houden?	2,44
7	Hoe kan ik mijn kind het best helpen als hij/zij iets met de media wil doen?	2,40
8	Hoe stel ik mijn kind gerust bij het zien van enge beelden in het nieuws?	2,35
9	Vanaf welke leeftijd kan ik mijn kind zelfstandig op de computer laten?	2,35
10	Vanaf welke leeftijd kan ik mijn kind online laten gaan?	2,31
11	Hoe hou ik me aan de leeftijdsadviezen van Kijkwijzer of PEGI?	2,31
12	Vanaf welke leeftijd kan ik mijn kind iets laten doen op sociale media als Facebook?	2,13
13	Vanaf welke leeftijd heeft mijn kind recht op digitale privacy?	2,12
14	Is het goed als mijn kind al een eigen mobieltje heeft?	2,10
15	Wat moet ik doen als mijn kind eindeloos zeurt om iets dat hij of zij in een reclame heeft gezien?	2,09
16	Vanaf welke leeftijd mag mijn kind een eigen televisietoestel hebben?	2,03

Tabel 6. Mate waarin bepaalde vraagstukken spelen in de mediaopvoeding van ouders met kinderen tot 9 jaar oud.

De verschillen tussen de onderlinge vraagstukken is niet spectaculair groot, maar er zijn wel verschillen en er lijkt ook een soort typering tussen iets meer prangende vraagstukken en wat minder belangrijke kwesties. Opvallend aan de rangordening is bijvoorbeeld:

- Dat het thema veiligheid relatief vaak speelt in de dagelijkse mediaopvoeding. Hierbij gaat het om hoe ouders de veiligheid in het algemeen kunnen garanderen (1^e plaats, dus meest belangrijke vraagstuk), oog hebben voor wat geschikte media-inhouden zijn (2^e), en er voor kunnen zorgen dat kinderen geen ongeschikte televisieprogramma's (4^e) of websites (5^e) zien. Vragen over veiligheid en geschiktheid definiëren dus de top vijf van vraagstukken in de dagelijkse mediaopvoeding.
- Een tweede aspect waar ouders relatief vaak mee bezig zijn is het reguleren van de tijd die kinderen met media bezig zijn. Hierbij gaat om wat een normale tijd per dag is (3^e), en hoe ouders dit in de hand kunnen houden (6^e).
- Op de derde plaats zijn ouders bezig met hoe ze hun kind kunnen helpen (7^e) of geruststellen (8^e), en – in mindere mate – hoe ze zeurgedrag bij reclames kunnen ondervangen (15^e).
- Een vierde cluster van vragen dat relatief het minst speelt, heeft betrekking op vanaf welke leeftijd kinderen iets met media mogen of kunnen (9^e, 10^e, 12^e, 13^e, 14^e en 16^e plek). Daarbij denken de ouders ook na over de leeftijdsadviezen van Kijkwijzer of PEGI (11).

Verschillen per gezin

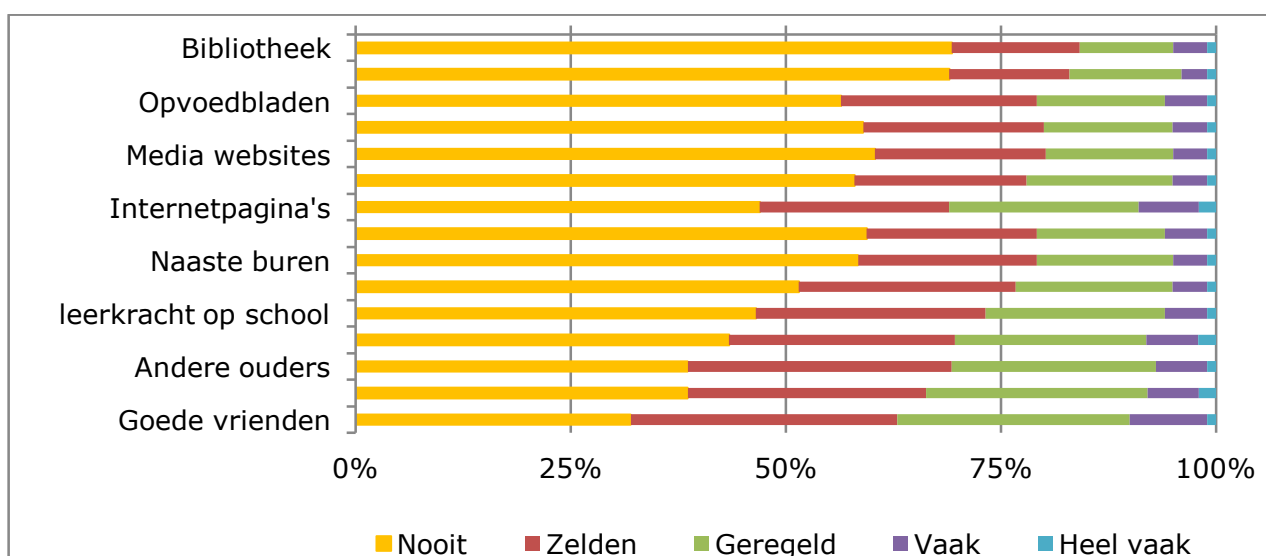
De mate waarin ouders problemen of vragen rond het mediagebruik van hun kinderen tegen komen bij de dagelijkse opvoeding verschilt op een aantal punten voor verschillende ouders.

- Ten eerste blijkt dat ouders bijna alle vraagstukken significant meer vinden spelen, wanneer hun kinderen ouder zijn. Blijkbaar gaan er dus meer vragen over het mediagebruik spelen als de kinderen ouder worden, ook al vinden deze ouders zoals we hiervoor gezien hebben het niet perse moeilijker om daar mee om te gaan.
- Hoger opgeleide ouders hebben minder moeite met vraagstukken over wanneer kinderen recht hebben op privacy, en vanaf welke leeftijd ze hun eigen televisie mogen hebben en wanneer ze toe zijn aan een eigen mobieltje. Voor lager opgeleide ouders spelen deze drie vragen significant meer.
- Daarnaast schatten vaders consequent alle vraagstukken significant als ernstiger in dan moeders. Kennelijk zijn vaders meer bezorgd over hoe ze hun kinderen het best op kunnen voeden met de media dan moeders.
- Alle vragen over het mediagebruik van kinderen spelen ten slotte ook significant meer voor alleenstaande ouders en voor ouders met een niet-Nederlandse culturele achtergrond dan voor ouders die de opvoeding samen doen en ouders met een Nederlandse culturele achtergrond. Dat duidt erop dat het mediagebruik van de kinderen in huis voor alleenstaande ouders en ouders van andere culturen toch meer problematisch kan zijn.

Ondersteuning zoeken

Als ouders vragen hebben over hun kinderen, het mediagebruik en de mediaopvoeding kunnen ze bij verschillende personen of organisaties te rade voor antwoorden. Figuur 17 laat zien hoe vaak ouders antwoorden zoeken bij verschillende bronnen.

Als eerste valt uit figuur 17 op te maken dat ouders in het algemeen maar weinig hulp zoeken als zij opvoedvragen hebben. Dit stemt overeen met de eerdere bevinding dat ouders de mediaopvoeding niet zo extreem belastend vinden. Tegelijkertijd laat de figuur ook zien dat ouders vaker mensen in hun directe omgeving raadplegen dan dat zij naar organisaties of websites gaan met vragen over het mediagebruik van kinderen. Van de personen in de omgeving worden goede vrienden het meest geraadpleegd. Bijna vier op de tien ouders doet dat geregeld tot heel vaak. Ongeveer 30 procent van de ouders stelt vragen over de mediaopvoeding aan de eigen broers en zussen, andere ouders met kinderen in de zelfde leeftijd, of aan de (schoon)ouders. Ouders gaan minder vaak te rade bij de leerkracht op school, en nog minder vaak bij collega's op het werk, de naaste burens, of sociale contacten die ouders hebben op sociale media.

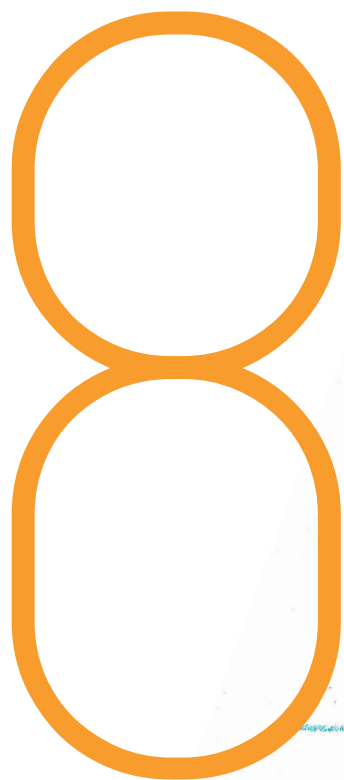
Figuur 17. Mate waarin ouders bij verschillende bronnen antwoorden zoeken als zij vragen hebben over de mediaopvoeding.

Zoals figuur 17 laat zien, is van de niet persoonlijke bronnen internet de meest favoriete zoekplek voor ouders bij opvoedvragen over media. Ongeveer 30 procent van de ouders komt daar geregeld tot heel vaak met vragen over de mediaopvoeding. Nog eens een vijfde deel van de ouders raadpleegt regelmatig tot vaak andere gespecialiseerde media-websites of opvoedbladen. Bij de bibliotheek of het CJG of Opvoedwinkels komen ouders het minst vaak als zij vragen hebben over hun kinderen en mediagebruik.

Verschillen tussen ouders

Tussen ouders met verschillende opleidingsniveaus zijn geen systematische verschillen in hoe vaak ze bij verschillende bronnen steun zoeken. Voor andere ouderkenmerken zijn er wel verschillen voor het steun zoeken bij andere personen of bij organisaties.

- Steun zoeken bij vragen over het mediagebruik van kinderen doen ouders met een niet-Nederlandse culturele achtergrond vaker dan ouders met een Nederlandse achtergrond. Zij raadplegen nagenoeg alle bronnen significant vaker.
- Ook ouders die er alleen voor staan in de opvoeding hebben aangegeven dat zij significant vaker steun zoeken dan ouders die samen verantwoordelijk voor de opvoeding zijn. Alleen als het gaat om vragen stellen aan collega's, de bibliotheek bezoeken of opvoedbladen lezen, verschillen alleenstaande ouders niet van andere ouders.
- Ouders van oudere kinderen praten vaker met andere ouders over de mediaopvoeding en het mediagebruik van hun kinderen dan ouders van jonge kinderen. Die laatste gaan daarentegen juist vaker op zoek naar informatie op media-gespecialiseerde websites, bij het CJG, of in opvoedbladen als ze steun zoeken dan ouders van oudere kinderen.

Belangrijkste conclusies

8. Belangrijkste conclusies

Ten opzichte van de Iene Miene Media onderzoeken uit voorgaande jaren vanaf 2012 en buitenlands onderzoek zien we een aantal duidelijke ontwikkelingen.

In lijn met gegevens van buitenlandse studies naar jonge kinderen en media, bijvoorbeeld uit de VS of Engeland³, zien we dat ook Nederlandse huishoudens met jonge kinderen steeds verder gemedialiseerd raken. Vooral de nieuwste digitale smart-media vinden meer en meer hun weg naar gezinnen met jonge kinderen. Dit betekent dat kinderen steeds meer vanaf de wieg opgroeien in een digitale mediaomgeving met een breed palet aan apparaten en allerlei toepassingen. Voor jonge kinderen en hun ouders is het daarmee in feite onontkoombaar om geen dagelijks contact te hebben met media.

Geleidelijk aan zien we ook een trend dat in de kinderkamer van jonge kinderen meer en meer media te vinden zijn. De toename is heel gering, maar lijkt over de jaren heen wel systematisch. Recent onderzoek in Engeland⁴ toont de trend dat kinderen vooral meer digitale draagbare media voor individueel gebruik in de slaapkamer krijgen, als smartphones, tablets en game apparaten, terwijl ze juist steeds minder televisietoestellen tot hun beschikking hebben. Die ontwikkeling zien we hier vooralsnog niet. Jonge kinderen hebben ten opzichte van drie, vier jaar terug zowel wat meer televisies als meer smartmedia.

Jonge kinderen gaan gaandeweg ook steeds meer media gebruiken. Het oudere traditionele medium televisie krijgt daarbij tegenwoordig iets minder aandacht, terwijl er langzaam aan juist steeds meer tijd besteed wordt aan smart-media. Televisie is qua tijdbesteding echter nog wel het meest belangrijke medium; kinderen spenderen daar volgens de ouders bijna een uur per dag aan. De tablet heeft daarnaast zowel bij jongere als bij oudere kinderen een enorme groei doorgemaakt. Kinderen zijn daar nu ruim een half uur per dag mee bezig, wat ongeveer twee a drie keer zo veel is als enkele jaren terug. Ook met de smartphone brengen kinderen nu duidelijk meer tijd per dag door dan voorheen. Aan lezen besteden kinderen, al dan niet samen met hun ouders, gemiddeld per dag nog geen half uur. Al met al besteden jonge kinderen dus redelijk veel tijd per dag aan beeldschermmedia, gemiddeld kan het bij elkaar oplopen tot enkele uren per dag.

kinderen krijgen thuis ook een duidelijk voorbeeld in mediagebruik door de ouders, hoewel er ook grote verschillen zijn in welke media gebruikt worden. Ouders zijn bijvoorbeeld minder lang bezig met tablets en lezen dan de kinderen en ook game apparaten gebruiken ouders nauwelijks. De televisie, computer en de smartphone gebruiken ouders daarentegen aanzienlijk langer dan de kinderen.

Het gebruik van verschillende apparaten en mediavormen start niet voor alle kinderen op hetzelfde moment, omdat kinderen de verstandelijke en motorische vaardigheden moeten hebben om deze media ook daadwerkelijk te kunnen gebruiken. Boekjes bekijken of meelezen en televisie kijken doen kinderen doorgaans al vanaf hun eerste of tweede levensjaar; de meeste kinderen hebben dan al hun eerste ervaring met die media. Apparaten die via een touchscreen te bedienen zijn, zoals de tablet en de smartphone, vinden meer geleidelijk hun weg naar kinderen, te beginnen als ze ongeveer twee jaar zijn. Andere apparaten, als game consoles en computers, en printmedia zoals stripboekjes komen vooral in het vizier van kinderen als ze een jaar of vier zijn.

Ouders van jonge kinderen zijn overwegend positief en onbezorgd over media voor de ontwikkeling van kinderen. Leereffecten worden net als in voorgaande jaren als belangrijker ingeschat dan negatieve effecten. Nederlandse ouders van jonge kinderen onderscheiden zich hierin niet van ouders uit andere landen.⁵ Vooral leereffecten en

³ Chaudron, S. (2015). *Young Children (0-8) and digital technology; A qualitative exploratory study across seven countries*. European Commission, JRC Science and Policy Reports.

⁴ Ofcom (2014). *Children and parents: Media use and attitudes report*. Londen: Ofcom.

⁵ Chaudron, S. (2015). Ibid.

andere positieve uitwerkingen op de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind worden onderschreven. Tegelijk zijn ouders ook duidelijk genuanceerd. Veel ouders vinden ook in dat kinderen hun tijd zonder media moeten kunnen doorbrengen. Dit komt wat vaker voor bij ouders met kinderen ouder dan 4 jaar. Dit betekent dat ouders ook oog hebben voor het feit dat andere bezigheden, zoals vrij spel, lezen, contacten met andere kinderen, slapen et cetera ook voldoende aandacht moeten krijgen in de dagelijkse tijdbesteding van het jonge kind. In ons onderzoek is niet gevraagd hoeveel tijd kinderen met die andere activiteiten doorbrengen, dus kunnen we geen concrete uitspraak doen of ouders tevreden zijn over het feitelijk mediagebruik van hun kinderen of dat ze hier liever een beperking op zouden willen doorvoeren.

Veel ouders vinden wel dat media ongeschikt kunnen zijn voor hun kind of dat die onbedoeld met verkeerde mensen in contact zouden kunnen komen. Veel negatieve invloeden van de media op de ontwikkeling van jonge kinderen worden daarentegen niet sterk onderschreven door de ouders, bijvoorbeeld dat reclames invloed kunnen hebben of dat kinderen ruwer spelgedrag gaan vertonen. Nederlandse ouders lopen op dit punt in de pas met ouders uit andere landen⁶, waarbij het wel de vraag is of deze ouders terecht menen dat hun kinderen geen risico lopen. Zolang ouders voldoende zicht houden op het mediagebruik en hun kinderen adequaat begeleiden, zijn de potentiële risico's inderdaad niet heel ernstig. Wanneer ouders laconiek zijn en weinig zicht houden op wat kinderen via digitale media kunnen tegenkomen, moet wel rekening gehouden worden met de vervelende consequenties van ongeschikte media-inhouden.

Ouders vinden dat ze de mediaopvoeding redelijk goed kunnen uitvoeren. Wel zien we dat de last van het begeleiden van het mediagebruik licht toeneemt als kinderen van peuters in kleuters veranderen. De begeleiding wordt daarentegen weer wat makkelijker naarmate de kinderen zich ontwikkelen tot schoolkinderen. Relatief makkelijke opvoedingsactiviteiten zijn zaken als kinderen complimenteren met hun mediagedrag, van een afstand controleren wat de kinderen doen en consequent zijn. Relatief lastig daarentegen zijn filters en 'parental controls' instellen en met kinderen praten over veilig internetgedrag. Ook hier vinden we een parallel met ouders in andere landen⁷: ouders moeten in de mediaopvoeding de juiste balans zien te vinden tussen enerzijds de voordelen van het gebruik van digitale media voor hun kinderen, zoals ontwikkelingsstimulering en rust en vermaak bieden, en de voordelen voor de huishoudelijke routines, en anderzijds de nadelen van het mediagebruik in de hand houden.

Als het gaat om gezinnen met jonge kinderen waar de risico's van het mediagebruik groter zijn, of waar de opvoedlast rond het mediagebruik zwaarder weegt moet vooral rekening gehouden worden met alleenstaande ouders en ouders met een niet-Nederlandse culturele achtergrond. In eenouder gezinnen ontbreken vaker nieuwere, moderne media-apparaten en hebben de kinderen minder mediavaardigheden. Tegelijkertijd hebben de kinderen in deze huishoudens wel vaker media op hun slaapkamer buiten het zicht van de ouder en ervaart de ouder ook duidelijk meer problemen met de mediaopvoeding. In huishoudens met een niet-Nederlandse culturele achtergrond spelen soortgelijke kwesties. Deze ouders hebben bovendien meer moeite met het opleggen van restricties op het mediagebruik en ervaren ook meer vragen bij de mediaopvoeding. Ten opzichten van tweeouder gezinnen en gezinnen met een Nederlandse achtergrond is dus bij deze risicogroepen extra aandacht gewenst voor de mediaopvoeding en de mediawijsheid.

⁶ Chaudron, S. (2015). Ibid.

⁷ Chaudron, S. (2015). Ibid